

UCHWAŁA NR XXXIV/241/2017

RADY GMINY LISEWO

z dnia 20 grudnia 2017 r.

w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo”

Na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) uchwała się, co następuje:

§ 1. W Uchwale Nr XXX/204/2017 Rady Gminy Lisewo z dnia 10 lipca 2017 r. w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo” zmienionej Uchwałą Nr XXXIII/222/2017 Rady Gminy Lisewo z dnia 15 listopada 2017 r. załącznik przyjmuje brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lisewo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
mgr Witold Jaworski

Załącznik do Uchwały Nr XXXIV/241/2017
RADY GMINY LISEWO z dnia 20 grudnia 2017 roku
w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia
„Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo”

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

Grudzień 2017 r.

Spis treści

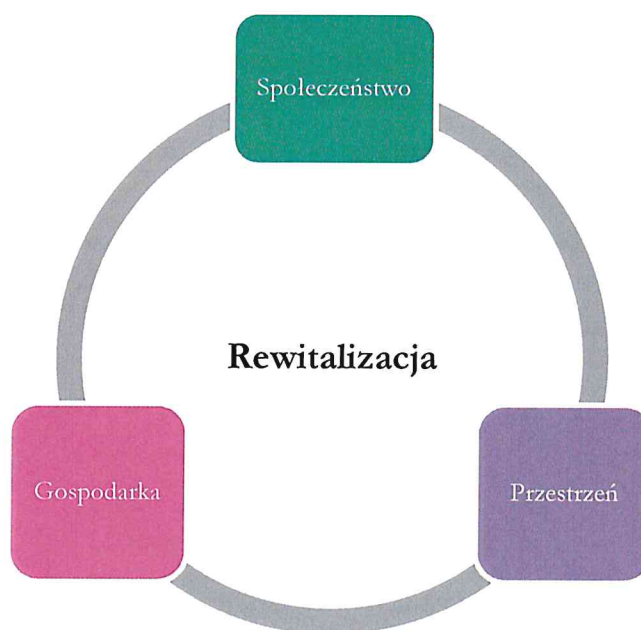
Wstęp.....	5
1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	8
1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi.....	9
1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi.....	11
2. Uproszczona diagnoza Gminy Lisewo.....	13
3. Obszar zdegradowany gminy.....	19
3.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych.....	19
3.2 Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	24
3.3 Podsumowanie.....	29
4. Obszar rewitalizacji gminy.....	30
4.1 Podsumowanie problemów występujących na obszarze rewitalizacji.....	33
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	36
5.1 Obszar rewitalizacji w Lisewie.....	36
Sfera społeczna.....	36
Sfera środowiskowa.....	40
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna.....	40
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	43
7. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	46
8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	48
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	65
9.1 Kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej.....	69
9.2 Kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji.....	72
9.3 Kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa.....	74
9.4 Kierunek działań nr 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego.....	76
10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji.....	77
10.1 Interesariusze rewitalizacji.....	77
10.2 Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania i programowania.....	78
10.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania.....	88
11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	89

Wstęp

Rewitalizacja, czyli proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony jest na podstawie **programu rewitalizacji**. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i infrastrukturalnej. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych. Taką funkcję spełnia niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

Ramy prawne dla przeprowadzenia rewitalizacji wyznaczają „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” oraz „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” zatwierdzone przez Ministra Rozwoju.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

W perspektywie finansowej 2014-2020 rewitalizacja dotyczy, zarówno **terenów miejskich, jak i wiejskich**. Głównym jej celem jest trwale podniesienie **jakości życia** na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona **łączyć działania w sposób kompleksowy** tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Istotne jest, aby **projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych**. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu

Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Pozwoliło to na określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo charakteryzuje się następującymi cechami:

- Kompleksowością – gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.
- Koncentracją – ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach Gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk.
- Komplementarnością projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach:
 - Przestrzennym,
 - Problemowym,
 - Proceduralno-instytucjonalnym,
 - Źródeł finansowania.
- Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program. Prace nad programem były prowadzone w ścisłej współpracy z interesariuszami rewitalizacji tj. lokalną społecznością, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta będzie kontynuowana na etapie wdrażania i realizacji programu.

1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące priorytety, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo, modernizacja przestrzeni wsi i miast, konkurencyjna gospodarka oraz kierunki działań: rozbudzenie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego. Niniejszy Program swoją tematyką i założonymi celami wpisuje się w zidentyfikowane w Strategii kierunki rozwoju.</p>
<p>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny, ▪ Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, ▪ Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG), ▪ Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju). <p>Gmina Lisewo objęta jest poziomem ponadlokalnym i lokalnym polityki terytorialnej.</p> <p>W Założeniach polityki terytorialnej przyjęto, że w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się we wskazane założenia.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uspijonych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.</p> <p>Ponadto niniejszy Program jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9vi „Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność”, którego celem jest wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami</p>

1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

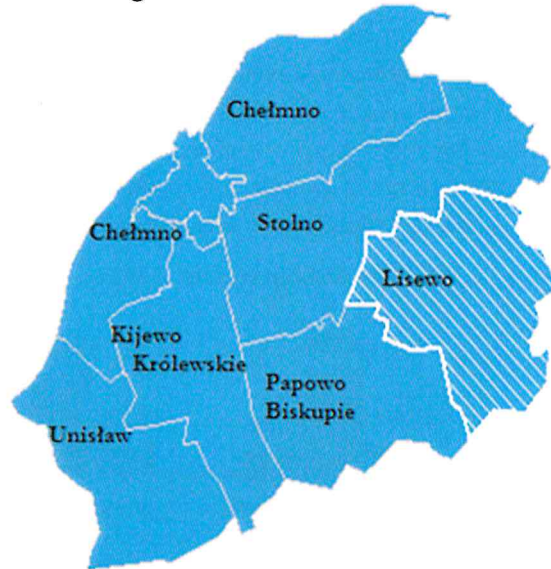
Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisewo</p>	<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lisewo, zostało sporządzone w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Określa ono politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnianie zadań własnych gminy w zakresie ład przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Jako kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy wskazano na konieczność podjęcia działań prowadzących do poprawy niekorzystnych wskaźników demograficznych, społecznych i gospodarczych. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z zapisami Studium i nie narusza jego postanowień.</p>
<p>Planu Rozwoju Gminy Lisewo na lata 2016 – 2018</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele Planu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości życia w gminie, ▪ Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego, ▪ Poprawa stanu infrastruktury oraz środowiska przyrodniczego, ▪ Zwiększenie wykorzystania potencjału i szans Gminy Lisewo.
<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lisewo na lata 2015-2020</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategiczne Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wspieranie osób bezrobotnych poprzez zwiększenie ich szans na rynku pracy, ▪ Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym oraz ich rodzin w integracji oraz funkcjonowaniu w środowisku lokalnym, ▪ Skuteczne wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, ▪ Wzrost poczucia bezpieczeństwa oraz minimalizowania występowania zjawiska przemocy domowej i jej skutków na rzecz mieszkańców Gminy Lisewo, ▪ Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.
<p>Strategia rozwoju Gminy Lisewo na lata 2018-2030 – Lisewo 2030</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategiczne Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Lisewo zapewnia dobry start dzieciom i młodzieży, ▪ Gmina Lisewo tworzy kulturę, ▪ W Gminie Lisewo jest bezpiecznie, ▪ Gmina Lisewo tworzy dobry klimat dla biznesu, ▪ Gmina Lisewo jest ładna i jest tu dokąd pójść. <p>Zawarte w LPR przedsięwzięcia przyczynią się do osiągnięcia powyższych celów.</p>

2. Uproszczona diagnoza Gminy Lisewo¹

Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Lisewo zlokalizowana jest w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie chełmińskim. Przez gminę przebiega autostrada A1, łącząca Trójmiasto z Łodzią, droga wojewódzka nr 548 (Stolno – Wąbrzeźno) oraz drogi powiatowe. Miejscowość sąsiaduje z gminami Płużnica, Chełmża, Papowo Biskupie i Stolno oraz z powiatem toruńskim i wąbrzeskim. Strukturę administracyjną Gminy tworzy 18 sołectw (Bartlewo, Błachta, Chrusty, Drzonowo, Kamlarki, Kornatowo, Krajęcín, Krusin, Linowiec, Lipienek, Lisewo, Malankowo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń, Tytlewo, Wierzbowo). Łączna powierzchnia Gminy według danych UG w Lisewie zajmuje obszar 86,2 km² co stanowi 16,34% powierzchni powiatu. W Gminie największą część powierzchni zajmują indywidualne gospodarstwa rolne. Jednakże w ciągu ostatnich lata obserwujemy zmianę charakteru gminy z typowo rolniczej. Systematycznie spada liczba osób zatrudnionych w rolnictwie na rzecz produkcji i usług. Znajduje to potwierdzenie we wpływach z podatków. Wysokość wpływu z podatku PIT jest od kilku lat wyższa niż z podatku rolnego.

Mapa 1. Położenie Gminy Lisewo na tle powiatu chełmińskiego

Źródło: Opracowanie własne

Sfera społeczna

W 2016 r. gminę Lisewo zamieszkiwały 5 322 osoby (z czego 50,5% stanowiły kobiety), a średnia gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 62 os./km² (znacznie mniejsza niż w województwie - 116 os./km²). Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców spadła. W 2016 r. w porównaniu z 2006 r. liczba ludności spadła o 2,21% (z 5 442 os. w 2006 r. do 5 322 os. w 2016 r.). W roku 2016 tyle samo osób w gminie urodziło się ile zmarło (przyrost naturalny 0). Natomiast w 2015 roku **przyrost naturalny dla gminy wyniósł 1 podczas gdy dla powiatu wyniósł -48**. W 2014 r. badany wskaźnik dla gminy wyniósł 10 podczas gdy dla województwa był równy 0. Gmina Lisewo jest położona w strefie oddziaływania miast Chełmno, Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń. Ze względu na ich bliskie sąsiedztwo oraz tendencje migracji ludności do miast, liczba mieszkańców na przestrzeni lat ulegała zmianom.

¹ Niniejszy rozdział przygotowano w oparciu o dane pochodzące z Urzędu Gminy w Lisewie, Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie, Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie oraz GUS (dane dot. powiatu i województwa).

Tabela 1. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w latach 2014-2016

	2014	2015*	2016*	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2014	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2015	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2016	Przeciętny wynik z 3 lat
Gmina Lisewo	58%	62%	53%	93%	91%	84%	58%
Woj. kuj.-pom.	63%	68%	63%	-	-	-	65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

*Średni wynik z I i II części sprawdzianu szóstoklasisty.

Jakość kształcenie w Gminie Lisewo na poziomie podstawowym została oparta o **wyniki sprawdzianu szóstoklasisty**. Wynik średni Gminy w każdym z badanych lat był **niższy niż wyniki osiągnięte w województwie**. Podobnie kształtował się przeciętny wynik z 3 ostatnich lat.

Z kolei jakość kształcenia na poziomie gimnazjalnym jest w przypadku większości przedmiotów na podobnym poziomie, jak w województwie. Uwagę zwracają przeciętne **wyniki z 2 lat z egzaminu z języka angielskiego, które są niższe niż w województwie**. Szczegółowe porównanie wszystkich wyników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2015-2016

		Gimnazjum w Lisewie	Wyniki pow.	Wyniki woj.
2015	Język polski	63%	60%	60%
	Historia i WOS	60%	63%	62%
	Matematyka	46%	47%	47%
	Biologia, Geografia, Chemia, Fizyka	46%	47%	48%
	Język angielski	58%	59%	63%
		Gimnazjum w Lisewie	Wyniki pow.	Wyniki woj.
2016	Język polski	65%	68%	68%
	Historia i WOS	52%	57%	55%
	Matematyka	56%	48%	46%
	Biologia, Geografia, Chemia, Fizyka	48%	50%	49%
	Język angielski	50%	57%	61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

Instytucją zajmującą się zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku na terenie Gminy jest Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie. Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa także Posterunek Policji w Unisławiu. **Ważnym problemem dostrzeganym przez mieszkańców jest brak Posterunku Policji w Lisewie**. W 2016 r. na terenie Gminy Policja odnotowała 456 interwencji z powodu zakłócania porządku publicznego i miru domowego. Odnotowano również 60 przestępstw kryminalnych. Stosunek interwencji służb porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych wyniósł 38,51%, zaś wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców jest równy 11,27%. Przeciwdziałaniem przemocy w gminie zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lisewie oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lisewie. Dane na temat przemocy w rodzinie wykazane liczbą przyznanych Niebieskich Kart, czyli specjalnych procedur policji podejmowanych w skutek podejrzenia popełnienia przemocy, wskazują, że na

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

W Gminie Lisewo **nie ma sieci gazowej**. Mieszkańcy korzystają z gazu propan – butan dostarczanego oraz magazynowanego w butlach i zbiornikach przydomowych. Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Lisewo w 2016 roku wynosiła 13 600 m, a liczba przyłączy kanalizacyjnych to 158. Ilość nieruchomości podłączonych do sieci wodociągowej jest równa 1128. Na terenach wiejskich, z uwagi na rozproszoną zabudowę nieuzasadnionym jest podłączenie do grupowej kanalizacji. Istnieje więc konieczność budowy szczelnych szamb i wywożenia nieczystości do punktu zlewnego przy oczyszczalni. Liczba nieruchomości zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych (szambach) wynosi 569. Cały teren Gminy Lisewo jest zelektryfikowany. Dostawcą energii elektrycznej jest Energa-Operator S.A. Oddział w Gdańsku. Infrastrukturę drogową w Gminie tworzą:

- Drogi gminne – 132,76 km
- Drogi powiatowe – 43, 933 km
- Droga wojewódzka nr 548 – 13 km
- Autostrada A1- 7,5 km

Stan techniczny dróg, pomimo prowadzonych modernizacji **jest niezadowolający**. Na terenie Gminy **brak ścieżek rowerowych**. Konieczna jest **budowa chodników i ścieżek pieszo-rowerowych**, które poprawią bezpieczeństwo komunikacyjne. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa Toruń - Malbork ze stacją kolejową w miejscowości Kornatowo. Środkiem komunikacji zbiorowej na terenie Gminy Lisewo jest komunikacja autobusowa, zorganizowana przez lokalne przedsiębiorstwo PKS.

Szerzeniem kultury w Gminie Lisewo zajmuje się biblioteka publiczna, placówki oświatowe oraz świetlice wiejskie. Te ostatnie odgrywają największe znaczenie w propagowaniu kultury oraz organizacji imprez kulturalnych. W Gminie działają kluby sportowe takie jak: Ludowy Klub Sportowy „Victoria” oraz uczniowski klub sportowy „Jaszczury”. Dodatkowo, na tym terenie funkcjonują Ochotnicze Straże Pożarne oraz Koło Gospodyń Wiejskich. Ważną rolę odgrywają także Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Gminy Lisewo oraz różne grupy nieformalne np. „Nasze Bartlewo”, Sąsiedzki Klub Aktywnych Wierzbowiaków. W gminie niewiele jest obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej – są to przede wszystkim boiska, brak natomiast siłowni zewnętrznych. Potrzebni są również tzw. lokalni animatorzy, którzy organizowali by życie kulturalne i społeczne w świetlicach.

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy

Sfera społeczna: Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców spadła. W 2016 r. w porównaniu z 2006 r. liczba ludności zmalała o 2,21%. Przyczyną spadku liczby ludności może być położenie w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, sytuacja gospodarcza czy rekreacyjno-usługowa Gminy. Należy podkreślić, że do najważniejszych problemów Gminy należy bezrobocie (jego poziom jest wyższy niż w województwie) oraz nasilone korzystanie z pomocy społecznej. Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest brak pracy i ubóstwo. Brakuje łatwego dostępu do dobrej jakości niedrogich usług specjalistycznych świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych, niesamodzielnych. Tak więc problemy te wzajemnie się nawarstwiają i utrwalają stan kryzysowy.

Sfera gospodarcza: W Gminie brak dużych zakładów przemysłowych, dominują mikroprzedsiębiorstwa. Dodatkowo występuje tutaj bezrobocie oraz natężone korzystanie z pomocy społecznej. Niska aktywność zawodowa mieszkańców, skutkuje niskim poziomem przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Stosunkowo niewiele osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą (wskaźnik liczby zarejestrowanych

3. Obszar zdegradowany gminy³

Obszarem zdegradowanym w gminie jest obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej). Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic⁴.

Obszar zdegradowany w Gminie Lisewo został wyznaczony zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Delimitację obszaru zdegradowanego przeprowadzono w oparciu o wskaźniki określone na liście wskaźników stanu kryzysowego.

Dla wszystkich 18 miejscowości tworzących Gminę przeprowadzono diagnozę mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego:

1. Bartlewo	10. Lipienek
2. Błachta	11. Lisewo
3. Chrusty	12. Malankowo
4. Drzonowo	13. Mgoszcz
5. Kamlarki	14. Piątkowo
6. Kornatowo	15. Pniewite
7. Krajęcín	16. Strucfoń
8. Krusin	17. Tytlewo
9. Linowiec	18. Wierzbowo

3.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Lisewo nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich miejscowości pod kątem występowania stanu kryzysowego. **Wszystkie miejscowości zbadano przy pomocy 4 wskaźników** wskazanych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” wskazujących na występowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej:

- 1) udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- 2) udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- 3) udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
- 4) stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

³ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2016 r.

⁴ Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Miejscowość	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Bartlewo	171	14	8,19%
Błachta	77	4	5,19%
Chrusty	68	4	5,88%
Drzonowo	105	5	4,76%
Kamlarki	138	7	5,07%
Kornatowo	242	21	8,68%
Krajęcín	54	6	11,11%
Krusin	211	21	9,95%
Linowiec	123	5	4,07%
Lipienek	201	20	9,95%
Lisewo	1132	96	8,48%
Malankowo	162	10	6,17%
Mgoszcz	287	30	10,45%
Piątkowo	68	8	11,76%
Pniewite	222	22	9,91%
Strucfoń	45	4	8,89%
Tytlewo	80	5	6,25%
Wierzbowo	62	8	12,90%
Gmina Lisewo	3448	290	8,41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie

Problem: Natężone korzystanie z pomocy społecznej

Sposób badania: Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,

Problemy związane z brakiem samodzielności wśród mieszkańców nierozzerwalnie wiążą się ze skalą korzystania z pomocy społecznej. Z tego względu w celu zbadania powyższego problemu pod uwagę uwzięto liczbę osób w gospodarstwach domowych, które na danym obszarze korzystają ze środowiskowej pomocy społecznej względem ogólnej liczby mieszkańców danej miejscowości. Na tej podstawie do miejscowości gdzie skala korzystania z pomocy społecznej była wyższa niż przeciętnie w Gminie Lisewo należy zaliczyć: **Drzonowo, Kornatowo, Krusin, Lipienek, Lisewo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń.**

Tabela 7. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Miejscowość	Liczba gospodarstw domowych	Liczba interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Bartlewo	69	13	18,84%
Błachta	25	3	12,00%
Chrusty	22	4	18,18%
Drzonowo	36	20	55,56%
Kamlarki	43	7	16,28%
Kornatowo	96	35	36,46%
Krajęcín	20	4	20,00%
Krusin	82	32	39,02%
Linowiec	39	11	28,21%
Lipienek	83	11	13,25%
Lisewo	372	219	58,87%
Malankowo	53	25	47,17%
Mgoszcz	68	22	32,35%
Piątkowo	24	5	20,83%
Pniewite	81	32	39,51%
Strucoń	21	8	38,10%
Tytlewo	23	1	4,35%
Wierzbowo	27	4	14,81%
Gmina Lisewo	1184	456	38,51%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie oraz Policji

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa wszystkich miejscowości w Gminie Lisewo pod kątem występowania problemów społecznych pokazała, że **minimum 2 problemy społeczne** występują w następujących 10 miejscowościach:

- **Drzonowo,**
- **Kornatowo,**
- **Krusin,**
- **Lipienek,**
- **Lisewo,**
- **Mgoszcz,**
- **Piątkowo,**
- **Pniewite,**
- **Strucoń,**
- **Wierzbowo.**

Przeźren zdegradowana

Przeźren zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalin, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię).

Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przeźren zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przeźren zdegradowanych” należy zaliczyć: budynki (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także tereny i urządzenia infrastruktury technicznej służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp. Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach, do kategorii „przeźren zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań na rzecz ich adaptacji do celów rozwoju społecznego lub gospodarczego realizujących idee i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne.

W powyższą definicję przestrzeni zdegradowanej wpisuje się budynek remizy OSP w miejscowości Lisewo, przy ul. Generała Józefa Hallera 33 (dz. nr 143/2), który mógłby zostać zaadaptowany na cele aktywizacji gospodarczej – inkubatora przedsiębiorczości. Obiekt jest obecnie użytkowany przez OSP, ale posiada nieużytkowane poddasze, które może zostać zaadaptowane na cele rozwoju gospodarczego.

Wszystkie miejscowości, w których zdiagnozowano po minimum 2 problemy społeczne zostały poddane dalszej analizie pod kątem występowania problemów w innych sferach (poza społeczną).

Miejscowość	Zjawiska problemowe
Lipienek	<ul style="list-style-type: none"> - brak świetlicy, siłowni zewnętrznej, boiska, terenów rekreacyjnych, - zły stan nawierzchni dróg, brakuje ścieżek rowerowych i chodników, - konieczna modernizacja i rozwój oświetlenia ulicznego, brak kanalizacji, - niski poziom obsługi komunikacyjnej (zbyt mała częstotliwość kursowania autobusów i niedostosowane do potrzeb mieszkańców godziny kursów, brak połączenia z dużymi miastami), - zbyt mało jest wydarzeń kulturalnych - brakuje różnorodnych wydarzeń (koncerty, spektakle, festyny, wieczorki, spotkania z ciekawymi osobami, imprezy sportowe itp.), - brak żłobka, - potrzebne jest rozbudzenie przedsiębiorczości wśród młodych mieszkańców (ulgi podatkowe, tereny inwestycyjne, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego), - utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów, badań profilaktycznych i korzystania z apteki, - brak odpowiednich oznaczeń drogowych (np. przejść dla pieszych czy ograniczeń prędkości) wpływa negatywnie na stan bezpieczeństwa na drogach.
Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> - brakuje ścieżek rowerowych wraz ze stojakami na rowery, chodników, konieczna jest naprawa nawierzchni dróg, wytyczenie tras nording-walking, niezbędne jest zwiększenie ilości miejsc parkingowych w centrum gminy, - brak żłobka oraz potrzeba zwiększenia miejsc w przedszkolu, deficyt placów zabaw, - brak boisk sportowych (koszykówka, siatkówka) lodowiska, basenu, skateparku, ścianki wspinaczkowej, kortów tenisowych, kąpieliska, - brak ogrodzenia terenu Jordanek - niski poziom obsługi komunikacyjnej (zbyt mała częstotliwość kursowania autobusów i niedostosowane do potrzeb mieszkańców godziny kursów, brak połączenia z dużymi miastami), - brak synchronizacji połączeń PKP i autobusów, - potrzeba przywrócenia posterunku Policji w Lisewie, brak monitoringu publicznego, - jest zbyt ciemno nocą w miejscach publicznych, - potrzebna jest regulacja poboczy w celu poprawy widoczności i zwiększenie ilości przejść dla pieszych, - utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów oraz aptek, niewystarczająca dostępność usług Gminnego Ośrodka Zdrowia (m.in. rehabilitacyjnych, ginekologicznych), potrzeba doposażenia GOZ w sprzęt diagnostyczny i specjalistyczny, - brak instytucji kulturalnej typu Dom Kultury, amfiteatru w centrum, - niedostateczna ilość wydarzeń kulturalnych takich jak: kabarety, koncerty, spektakle, festyny, wieczorki, imprezy sportowe, turnieje i konkursy skierowanych zarówno do poszczególnych grup wiekowych, jak i międzypokoleniowych, - potrzeba zwiększenia dostępu do informacji na temat pozyskiwania funduszy UE, zwolnień podatkowych, możliwości rozpoczęcia nowej działalności, zapotrzebowanie na pomoc prawną dla przedsiębiorców, konieczność stworzenia planu zagospodarowania przestrzennego.
Mgoszcz	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do świetlic, potrzeba ich doposażenia oraz konieczność zatrudnienia animatora czasu wolnego, - zbyt mała ilość wydarzeń kulturalnych integrujących społeczeństwo (wycieczki, festyny, konkursy wiejskie, zawody międzysołeckie), - deficyt terenów rekreacyjno-sportowych (boisko, plac zabaw, siłownia zewnętrzna), - niski poziom obsługi komunikacyjnej (zbyt mała częstotliwość kursowania autobusów i niedostosowane do potrzeb mieszkańców godziny kursów, brak połączenia z dużymi miastami), - utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów oraz aptek, niewystarczająca dostępność usług rehabilitacyjnych i ginekologicznych, - brakuje chodników i ścieżek rowerowych, ławek i koszy na śmieci, - zły stan dróg, występuje problem braku poboczy lub ich nieuporządkowanie, - konieczna modernizacja oświetlenia , - mało miejsc pracy dla osób młodych.
Piątkowo	<ul style="list-style-type: none"> - brak komunikacji PKS, niedostosowanie komunikacji do potrzeb mieszkańców, - niewystarczająca pomoc gminy w zakresie doradztwa w zakresie działalności gospodarczej oraz poszukiwania pracy przez mieszkańców, - zbyt mała ilość patroli policji, - zły stan poboczy lub ich brak, - ograniczony dostęp do świetlic, brak żłobka, deficyt miejsc w przedszkolu, brak domu starości, - brak ścieżek rowerowych, zły stan dróg, modernizacja i rozwój oświetlenia publicznego,

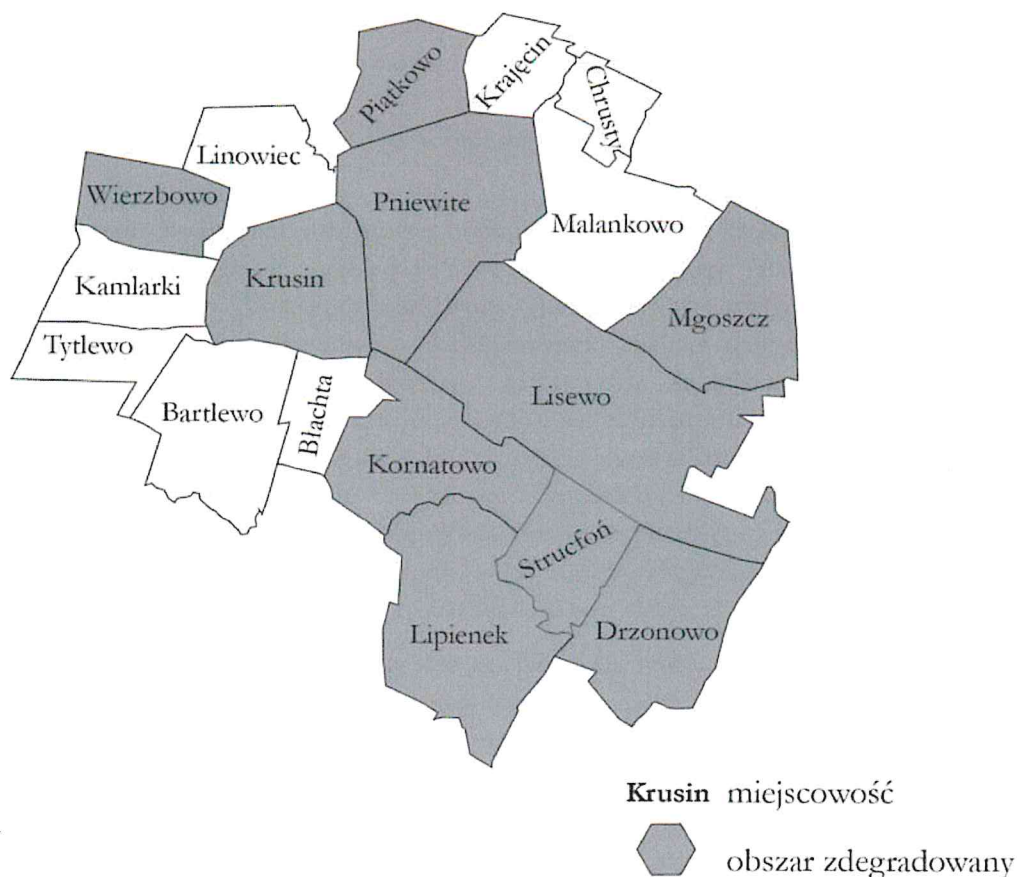
Miejscowość	Zjawiska problemowe
	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do apteki, - niedostateczna pomoc rodzinom, gdzie jest osoba niepełnosprawna, - bierność społeczeństwa, - brak inkubatora przedsiębiorczości, doradcy zawodowego i biznesowego, ulg podatkowych, wzajemnej promocji działań, organizacji kursów i szkoleń, obecności na targach pracy, - brak wydarzeń kulturalno-sportowych, - potrzeba utworzenia sieciowej stacji benzynowej oraz hotelu.

Źródło: Opracowano na podstawie „Diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Lisewo”

3.3 Podsumowanie

Spośród badanych sołectw problemy społeczne oraz problem w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej wystąpiły w 10 sołectwach: **Drzonowo, Kornatowo, Krusin, Lipienek, Lisewo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń, Wierzbowo**. Ponadto w Lisewie zdiagnozowano występowanie przestrzeni zdegradowanej, którą można zaadaptować na cele aktywizacji gospodarcze. W związku z tym sołectwa te są wskazywane jako **obszary zdegradowane** wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Mapa 2. Obszary zdegradowane na terenie gminy Lisewo

Źródło: Opracowanie własne

- c) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,
 - d) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).
- **Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
 - a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
 - b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Spośród 10 miejscowości wskazanych jako obszary zdegradowane, tylko w Lisewie zdiagnozowano występowanie przestrzeni zdegradowanej. W związku z tym **dla Lisewa można wskazać jako cel rewitalizacji „Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej”**, ponieważ:

- Występuje tu przestrzeń zdegradowana, którą można zaadaptować na cele aktywizacji gospodarczej - budynek remizy OSP w miejscowości Lisewo, przy ul. Generała Józefa Hallera 33 (dz. nr 143/2). Obiekt jest obecnie użytkowany przez OSP, ale posiada nieużytkowane poddasze, które może zostać zaadaptowane na cele rozwoju gospodarczego.
- Na terenie Gminy jest zarejestrowanych 290 osób bezrobotnych.

Wszystkie miejscowości wskazywane jako obszar zdegradowany zbadano pod kątem wpisywania w realizację celu dotyczącego zwiększenia partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

Tabela 10. Cel rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Obszar zdegradowany	Warunki	
	Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej - Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze jest wyższy niż w Gminie Lisewo (11,46%)	Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Drzonowo	12,33%	Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej.
Kornatowo	12,57%	
Krusin	17,03%	
Lipienek	12,73%	
Lisewo	13,46%	
Mgoszcz	12,01%	
Piątkowo	16,52%	
Pniewite	12,25%	
Strucfoń	13,16%	
Wierzbowo	7,22% - wskaźnik jest korzystniejszy niż średnia dla Gminy	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

4.1 Podsumowanie problemów występujących na obszarze rewitalizacji

Wszystkie **problemy społeczne**, występujące na terenie miejscowości Lisewo takie jak:

- zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa,
- problemy rynku pracy,
- natężone korzystanie z pomocy społecznej,
- bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin i porządek publiczny

dotyczą także obszaru rewitalizacji.

Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji

Obszar	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania миру domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Obszar rewitalizacji – centrum Lisewa	15,67%	38,46%	23,31%	82,71%
Gmina Lisewo	14,75%	34,83%	16,30%	38,51%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

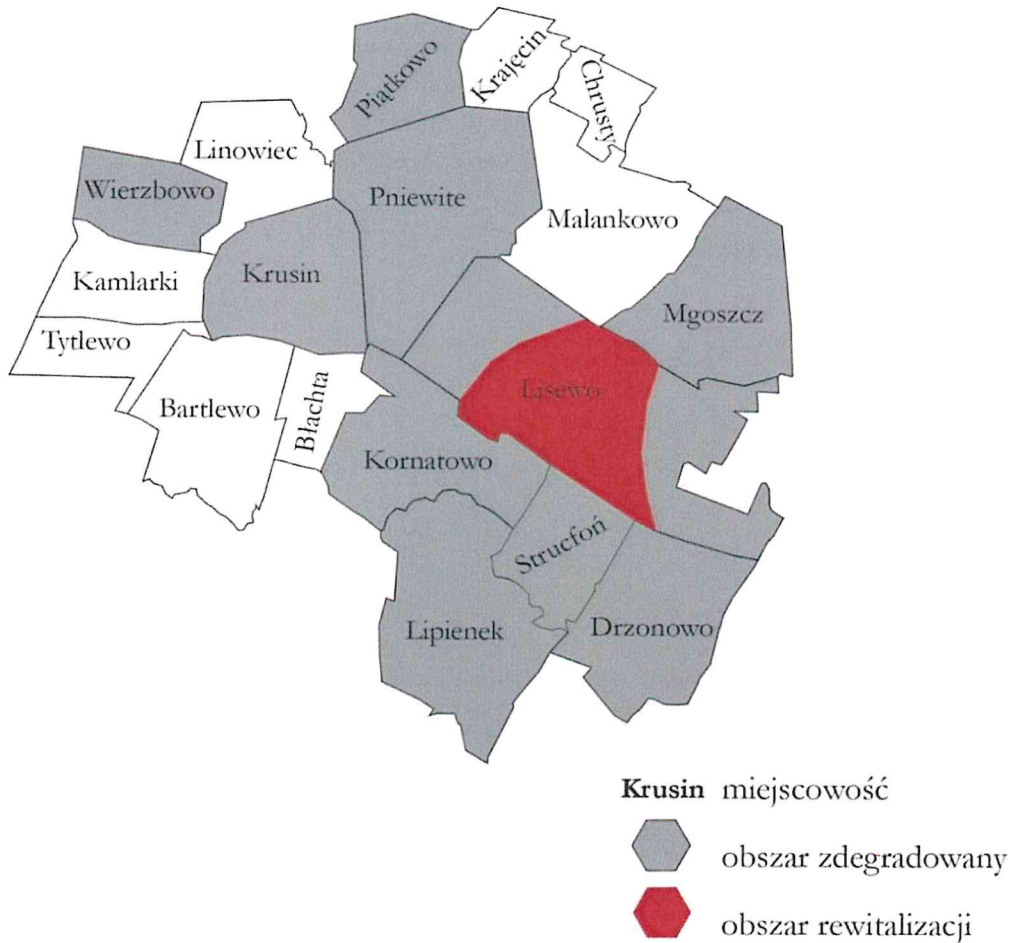
Potrzebne jest **zwiększenia dostępu do informacji na temat** pozyskiwania funduszy UE, zwolnień podatkowych, możliwości rozpoczęcia nowej działalności, zapotrzebowanie na pomoc prawną dla przedsiębiorców, wsparcie merytoryczne nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych. Z powyższym problemem ściśle są związane z trudnościami na rynku pracy. Na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji niekorzystnie kształtują się również inne sfery - należy do nich **niska aktywność społeczna mieszkańców** (wycofanie z życia publicznego i brak zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące, niewielki udział w życiu kulturalnym). Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życie społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe.

Często podkreślanym problemem jest **braku posterunku policji w Lisewie**.

Na obszarze wskazywanym do rewitalizacji **jakość terenów publicznych jest szczególnie niska** oraz występują **braki w infrastrukturze rekreacyjno-sportowej i kulturalnej oraz aktywizacji społecznej**. Dotyczy to m. in. terenu **Ogródka Jordanowskiego**, który stanowi centrum życia lokalnej społeczności. Tutaj koncentruje się życie kulturalne i społeczne. Przestrzeń Jordanek wymaga dostosowania do potrzeb mieszkańców – wyposażenia w elementy infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, oświetlenia i ogrodzenia terenu. Wobec braku Domu Kultury, funkcje kulturalne realizuje **Biblioteka**. Jednak warunki lokalowe obiektu, w którym się mieści wymagają dostosowania do potrzeb działalności kulturalnej i animacyjnej. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym

Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizacji na tle Gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 3. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Lisewo

Źródło: Opracowanie własne

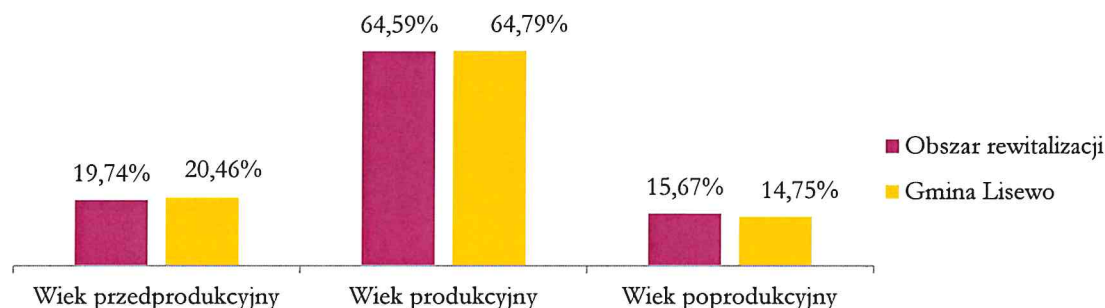
Wykres 3. Struktura wieku i płci na obszarze rewitalizacji w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Pod względem struktury wiekowej **obszar charakteryzuje się bardzo wysokim odsetkiem osób starszych** (powyżej 65 roku życia). Stanowią one aż 15,67% ogółu mieszkańców, czyli 231 osób (w Gminie udział ten wynosi 14,75%). Przeciętnie udział w społeczeństwie osób w wieku produkcyjnym (18-64 lata) wynosi 64,59% i jest podobny do wskaźnika w gminie- 64,79%. Odsetek osób młodych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji (w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 17 lat) jest równy 19,74% (291 osób) zaś dla Gminy 20,46% (1089 osób). W związku z powyższym, **wskaźnik obciążenia demograficznego** (czyli stosunek osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) **jest na podobnym poziomie jak w Gminie** (obszar rewitalizacji – 54,83%, Gmina – 54,35%).

Wykres 4. Struktura wiekowa ludności na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie Lisewo w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Lisewo

Duży udział osób starszych w strukturze społeczeństwa wymaga zapewnienia seniorom odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego. Istotną kwestią jest więc zapewnienie im odpowiedniej i dopasowanej do potrzeb oferty, celem aktywizacji społecznej osób starszych. Seniorzy najczęściej większość czasu spędzają we własnym domu, nie integrują się z innymi mieszkańcami. Dlatego potrzebne jest stworzenie im okazji do spotkań poprzez organizację ciekawych zajęć.

Na obszarze rewitalizacji **nie ma zapewnionej ciekawej oferty spędzania czasu wolnego. Brakuje** osoby, która zajmowałaby się organizowaniem atrakcyjnego, efektywnego i bezpiecznego letniego wypoczynku, brak tzw. **animatora**. Mieszkańcy zgłaszają potrzeby w zakresie organizacji zajęć dla dzieci, młodzieży i seniorów, działań zwiększających integrację społeczeństwa czy realizację zajęć integracyjno-sportowo-rozrywkowych.

Obszar rewitalizowany charakteryzuje się **niższym poziomem bezrobocia**. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 6,83% i jest niższy niż średnio w Gminie (8,41%). Należy jednak zauważyć, że udział osób bezrobotnych ponad 24 miesiące w ogólnej liczbie osób bezrobotnych jest wyższy niż w Gminie (wynosi 38,46%, podczas gdy w Gminie Lisewo jest to 34,83%). Oznacza to, że znacznym problemem na tym obszarze jest **długotrwałe bezrobocie**. Uwagę zwraca również **wysoki odsetek wśród bezrobotnych osób po 50 roku życia** (26,15%). Osoby bezrobotne to kolejna grupa, która powinna zostać objęta szczególnym wsparciem.

7 przestępstw kryminalnych. Najważniejszym zagadnieniem problemowym w dziedzinie bezpieczeństwa jest podkreślany przez mieszkańców brak posterunku policji, a także monitoringu. Tak więc istotną kwestią jest przeniesienie posterunku policji do Lisewa (na obszar rewitalizacji) oraz wprowadzenie monitoringu na obszarze rewitalizacji.

Edukacją i wychowaniem przedszkolnym zajmują się placówki położone na obszarze rewitalizacji. **Poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym jest niższy niż w Gminie.** Do Przedszkola Gminnego z obszaru rewitalizacji uczęszcza 17 z 42 dzieci w wieku 3-5 lat, czyli 40,48%, podczas gdy w Gminie jest to 47,76%. Dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji uczęszczają do Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Lisewie oraz Gminnego Gimnazjum w Lisewie

Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w im. Janusza Korczaka w Lisewie z lat (2014-2016) wyniósł 54% i tym samym **był niższy** niż przeciętny wynik w gminie i w województwie. Z kolei względny wynik, czyli stosunek wyniku uzyskanego w szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej w 2014 r. i 2015 r. był niższy niż względny wynik w Gminie Lisewo. Stosunek wyniku w badanej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej w 2016 r. był wyższy niż w Gminie. Potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na podnoszenie jakości edukacji, realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających zainteresowania i zdolności dzieci i młodzieży.

Tabela 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów na obszarze rewitalizacji

	2014	2015*	2016*	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2014	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2015	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2016	Przeciętny wynik z 3 lat
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Lisewie	56%	55%	52%	90%	81%	86%	54%
Gmina Lisewo	58%	62%	53%	93%	91%	84%	58%
Woj. kuj.-pom.	63%	68%	63%	-	-	-	65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku i Urzędu Gminy w Lisewie

*Średni wynik z I i II części sprawdzianu szóstoklasisty.

Wśród organizacji aktywnie działających na terenie sołectwa, integrujących i aktywizujących społeczność należy wskazać Ludowy Klub Sportowy „Victoria”, Uczniowski Klub Sportowy „Jaszczury, Ochotniczą Straż Pożarną oraz Koło Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Gminy Lisewo a także grupy nieformalne.

Poza grupą bardzo aktywnych mieszkańców, **pozostała większość nie jest zintegrowana, nie uczestniczy w życiu publicznym.** W związku z tym niezbędna jest animacja lokalnej społeczności polegająca na ożywieniu i pobudzeniu mieszkańców do działania. Pobudzenie życia społecznego niesie za sobą konieczność wsparcia merytorycznego nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych, aby ich zapał nie gasł z każdą kolejną inicjatywą. Niska aktywność społeczna mieszkańców przejawia się wycofaniem z życia publicznego i brakiem zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące oraz niewielkim udziałem w życiu kulturalnym. Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życie społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe.

Przeprowadzone badanie ankietowe oraz spotkania konsultacyjne pokazały, że wśród ważnych potrzeb społecznych należy wskazać:

zbiorników wybieralnych jest nieznaczną. Tylko 4 nieruchomości posiadają przydomowe oczyszczalnie ścieków, co stanowi zaledwie 3,13% wszystkich nieruchomości. Zbiorniki wybieralne, czyli szamba, również posiadają 4 nieruchomości. Do sieci wodociągowej na tym obszarze podłączone są 322 nieruchomości, co stanowi 28,55% wszystkich nieruchomości w Gminie podłączonych do kanalizacji (1 128 nieruchomości).

Pośród 9 budynków w zasobie gminy położonych na obszarze rewitalizacji 2 znajdują się w **złym stanie technicznym**, który ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie. Mieszkańcy zwracają szczególną uwagę na **brak miejsc parkingowych** na terenie centrum Lisewa, którego dotyczy rewitalizacja. Miejscowość cechuje **niski poziom obsługi komunikacyjnej** (zbyt mała częstotliwość kursowania autobusów i niedostosowane do potrzeb mieszkańców godziny kursów, brak połączenia z dużymi miastami i z PKP), brakuje przystanków, synchronizacji połączeń PKP i autobusami. Potrzebne jest stworzenie bezpiecznej drogi do centrum (wybudowanie chodnika) dla mieszkańców obszaru, który dawniej należał do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie. Obecnie ulicę Mikołaja z Ryńska i osiedle przy ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie zamieszkuje duża liczba osób w tym wiele dzieci. Na organizowanych spotkaniach mieszkańcy wielokrotnie podkreślali, że budowa chodnika to kwestia priorytetowa, ponieważ codziennie odcinek ten pokonują po kilka razy, a ruch samochodów jest dość duży. Dodatkowo na trasie występują niebezpieczne wzniesienia i zakręty ograniczające widoczność.

Na **infrastrukturę społeczną** na obszarze rewitalizowanym składają się:

- Gminny Ośrodek Zdrowia,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisewie,
- Świetlica Środowiskowa.

Niewiele jest obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (jest to przede wszystkim boisko i plac zabaw). Potrzebna jest np. rozbudowa istniejącej siłowni zewnętrznej o nowe urządzenia. Przestrzenią publiczną, która wymaga zagospodarowania na cele społeczno-gospodarcze w ramach rewitalizacji jest teren **Ogródka Jordanowskiego**, który stanowi centrum życia lokalnej społeczności. Tutaj koncentruje się życie kulturalne i społeczne. Przestrzeń Jordanek wymaga dostosowania do potrzeb mieszkańców – wyposażenia w elementy infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, oświetlenia i ogrodzenia terenu. Teren ten jest nieogrodzony i niezabezpieczony (brak monitoringu), brakuje miejsca do organizacji różnorodnych wydarzeń plenerowych – amfiteatru/muszli koncertowej. Tymczasem po dostosowaniu tej przestrzeni do potrzeb mieszkańców, będzie to miejsce ciekawie zagospodarowanie, gdzie toczy się życie kulturalne i społeczne lokalnej społeczności. Potrzebne jest stworzenie nowoczesnej, bezpiecznej i ciekawej infrastruktury dla wszystkich pokoleń.

Wobec braku Domu Kultury, funkcje kulturalne realizuje **Biblioteka**. Jednak warunki lokalowe obiektu, w którym się mieści wymagają dostosowania do potrzeb działalności kulturalnej i animacyjnej. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym stanie, a zbiory nie są zdigitalizowane. Wskazywali na to wielokrotnie sami mieszkańcy przy okazji organizowanych konsultacji, warsztatów i spotkań otwartych przeprowadzonych latem 2016 roku.

Z rozmów i spotkań z mieszkańcami wyniknęła **potrzeba stworzenia dodatkowych miejsc rekreacji i wypoczynku** dla różnych grup wiekowych. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się pomysł stworzenia skateparku na terenie leżącym za boiskiem sportowym w Lisewie. Obecnie jest to duży utwardzony plac wykorzystywany jako parking szkolny z dostępem do mediów i zaplecza socjalnego. Często powtarzaniem pomysłem jest również zagospodarowanie działki naprzeciw remizy strażackiej jako miejsce odpoczynku i integracji.

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Obszar predysponowany do objęcia rewitalizacją to centralna część Lisewa, gdzie występuje zwarta zabudowa (w tym bloki wielorodzinne) oraz obiekty infrastruktury społecznej, a także przestrzenie publiczne wymagające zagospodarowania na cele społeczno-kulturalne. Z jednej strony jest to centrum społeczno-kulturalne miejscowości, z drugiej zaś jest to również miejsce nagromadzenia problemów natury społecznej. Obszar wskazany do rewitalizacji zamieszkuje 1474 osoby, spośród których wiele jest starszych, bezrobotnych, uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, nieaktywnych społecznie i zawodowo. Wszystkie **problemy społeczne**, występujące na terenie miejscowości Lisewo takie jak: zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa, problemy rynku pracy, niesamodzielność ekonomiczna mieszkańców oraz bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin i porządek publiczny dotyczą także obszaru rewitalizacji. Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia przeciwdziałania negatywnych zjawiskom takim, jak bezrobocie i ubóstwo jest zwiększenie dostępu do informacji na temat pozyskiwania funduszy UE, zwolnień podatkowych, możliwości rozpoczęcia nowej działalności, pomoc prawna, wsparcie merytoryczne nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych. Na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji niekorzystnie kształtuje się aktywność społeczna mieszkańców (wycofanie z życia publicznego i brak zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące, niewielki udział w życiu kulturalnym). Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życie społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe. Ponadto na tym obszarze występują też **negatywne zjawiska w sferach pozaspółecznych**: nie ma posterunku policji, występują braki w infrastrukturze rekreacyjno-sportowej i kulturalnej, infrastrukturze służącej aktywizacji społecznej, jakość terenów publicznych jest niska, wiele z nich jest niezagospodarowanych, brakuje chodników, a jakość powietrza zwłaszcza w sezonie grzewczym znacząco się pogarsza.

W odpowiedzi na powyższe problemy, które stały się podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji zaplanowano szereg przedsięwzięć, które mają na celu łagodzenie i rozwiązywanie zastanych problemów. Rewitalizację zamierza przeprowadzić się zgodnie z **celami B i D** określonymi w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, tj. „Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej” oraz „Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej”. W ramach rewitalizacji kładzie się nacisk na aktywizację społeczną i zawodową, poprawę bezpieczeństwa oraz wsparcie przedsiębiorczości w parze z poprawą stanu infrastruktury publicznej.

Szeroko zakrojona **aktywizacja społeczna** ma pobudzić mieszkańców do działania na rzecz tego obszaru, przeciwdziałać wykluczeniu z życia publicznego licznej grupy seniorów, rozwijać kompetencje i postawy wpływające na poprawę sytuacji na rynku pracy, zwiększać partycypację w życiu społecznym osób i rodzin uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, kształtować postawę obywatelską i rozwijać lokalny patriotyzm. Osiągnięciu powyższych efektów będą służyć następujące działania:

- Organizacja serii warsztatów, kursów i szkoleń aktywizujących społeczność oraz zachęcających do współpracy na rzecz lokalnej społeczności, mających na celu zmniejszenie uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej,
- Stworzenie seniorom i osobom uzależnionym od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur, dzięki czemu ludzie ci

zostaną złagodzone. Ponadto podjęcie wskazanych działań rewitalizacyjnych przyczyni się do osiągnięcia efektów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim: wzrost aktywności społecznej w szczególności w odniesieniu do grupy osób w wieku poprodukcyjnym, aktywizacja społeczno – zawodowa osób bezrobotnych, poprawa poziomu bezpieczeństwa, ożywienie społeczne, zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m. in. z oddaleniem od rynku, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym.

Powyższy cel został opisany skwantyfikowanymi wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia w 2023 r. Planowane wartości poszczególnych wskaźników do osiągnięcia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Wskaźniki dla celu rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2016	Rok docelowy 2023
Lisewo		
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	40
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	8,48%	8,04%
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy w ludności ogółem na danym obszarze	13,46%	8,00%
Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	58,87%	37,63%
Powierzchnia przestrzeni zdegradowanej, która została zaadaptowana na cele rozwoju gospodarczego	0	271,63 m ²
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	2
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	0	1,025 ha
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru	0	700

Źródło: *Opracowanie własne*

Opis projektu								
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zliczenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	2. Rewitalizacja terenu Ogródka Jordanowskiego w celu ożywienia społeczno-gospodarczego terenu	PF	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie/ Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	<p>działań animator. W sąsiedztwie siłowni będzie usytuowany także postój dla rowerów. Dodatkowa infrastruktura sprawi, że pozostawiając w bezpiecznym miejscu jednoślada, mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mogli zrobić spokojnie zakupy, odpocząć, czy pójść do restauracji. W tej chwili nie ma takiej możliwości, a przez Lisewo przebiegać będzie ścieżka rowerowa. Niniejsza inwestycja jest jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Planowane źródła finansowania projektu – PROW, budżet gminy.</p> <p>Projekt jest skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji, wśród których zdiagnozowano problemy społeczne w postaci starzejącego się społeczeństwa, bezrobocia, uzależnienia od pomocy społecznej i niskiego poziomu bezpieczeństwa.</p> <p>Projekt ma na celu rozwój infrastruktury będącej bazą do realizacji działań społecznych kierowanych zarówno do coraz liczniejszej grupy seniorów, jak i bezrobotnych oraz dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej.</p> <p>W ramach zadania planowane jest zagospodarowanie terenu Ogródka Jordanowskiego poprzez adaptację terenu na mini muszlę koncertową, wykonanie czytelnika na świeżym powietrzu oraz zainstalowanie altany drewnianej. Teren ten wraz z przylegającym placem zabaw wzbogaci się o nowe urządzenia. Dla bezpieczeństwa obszar będzie ogrodzony niskim płotem, za którym zostanie nasadzona zieleni izolacyjna.</p>	Lisewo ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 271/1	149 247,50	<p>Prognozowane produkty:</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1 ha</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - 500</p>	Protokół odbioru, ewidencja uczestników zajęć, imprez itp.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu								
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zliczenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
			Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	<p>Zadanie realizowane będzie w trzech edycjach i skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Będą to w szczególności osoby bezrobotne i osoby korzystające z pomocy społecznej (np. młode matki, osoby samotne, czy niepełnosprawne).</p> <p>Adresatami przedsięwzięcia będą więc ludzie wymagający pomocy w odzyskaniu sił, wiary w siebie i zdolności do samodzielnego funkcjonowania. W efekcie wzrośnie aktywność społeczna wśród zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wyjdą oni z izolacji i osamotnienia, naberą nowe umiejętności.</p> <p>Celem projektu jest także angażowanie mieszkańców OR w życie społeczne przez partycypację i popularyzację oddolnego inicjowania wydarzeń. Wykreują się nowi liderzy, których dodatkowo nauczymy organizowania imprez o różnym zasięgu.</p> <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego – jest to miejsce najbardziej atrakcyjne w Lisewie, w szczególności ze względu na lokalizację. Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa. Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.</p>			<p>Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 1,</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 6</p> <p>Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których nastąpił wzrost wiedzy lub umiejętności w zakresie wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem</p>	

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	5. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja III	S	Gmina Lisewo/Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie/Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	j.w.	obszar rewitalizacji, w tym w szczególności Ogródek Jordanowski	58.823,53	zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których nastąpił wzrost wiedzy lub umiejętności w zakresie wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – 1 Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 9 Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 5	Ewidencja ludności, ewidencja uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu								
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)		
						Prognozowane rezultaty		
						Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji		
1	2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	T	Gmina Lisewo	<p>aktywizacją seniorów oraz zmniejszeniem liczby osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów. Zmieni się podejście uczestników projektu do życia i zmianie ulegnie sposób myślenia o otaczającym świecie. Będzie to dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej punktem wyjścia do uniezależnienia się od pomocy ze strony GOPS-u i załączkiem do usamodzielnienia się, a dla seniorów sposobem na uwierzenie w to, że są bardzo potrzebni i wartościowi dla społeczeństwa. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO – WK-P.</p> <p>Projekt będzie polegał na przebudowie Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie, która znajduje się na obszarze rewitalizacji. W ramach działania planowane jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przeniesienie biblioteki z piwnicy na I piętro pawilonu wielofunkcyjnego (obecnie znajdują się tam trzy sale lekcyjne szkoły podstawowej). 2. Przebudowa biblioteki. 3. Zatrudnienie osób w celu przygotowania do roli animatora. 4. Zakup wyposażenia. 5. Utworzenie czytelni pod chmurką. <p>Biblioteka będzie dysponowała: pokojem na księgozbiór i czytelnię, pracownią komputerową, pomieszczeniem kierownika, pokojem socjalnym, toaletami oraz pomieszczeniem warsztatowym z aneksem kuchennym i WC. Dzięki temu możliwe stanie</p>	Lisewo ul. Toruńska 15, 86-230 Lisewo, dz. nr 384/16	300 000,00	<p>Prognozowane produkty: Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 249,89 m²</p> <p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - 200</p>	<p>Protokół odbioru, ewidencja uczestników zajęć, imprez itp.</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>społeczności. Działalność biblioteki będzie więc wykraczać poza jej tradycyjne funkcje.</p> <p>Zadanie będzie obejmowało następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zatrudnienie oraz przeszkolenie 3 osób w celu przygotowania do roli animatora, ich zadaniem będzie prowadzenie działań animacyjnych na obszarze rewitalizowanym, ▪ zajęcia z zakresu animacji społecznej – warsztaty, spotkania (np. spotkania z książką), imprezy integracyjno-animacyjne, wyjazdy studyjne - skierowane do 14 osób, ▪ trening kompetencji społecznych dla około 14 osób poprzez organizację spotkań z psychologiem, pedagogiem, doradcą zawodowym, specjalistami ds. zdrowego stylu życia, uzależnień itp., ▪ doposażenie w niezbędny sprzęt i urządzenia. <p>Dostosowanie oferty do potrzeb odbiorców przyniesie wymierne korzyści. Powstanie atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana. Będzie tu także można podnosić swoje kompetencje, otrzymywać porady od specjalistów i korzystać z nowego sprzętu. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.</p>			<p>3 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 8 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy o opuszczeniu programu – 6 osób 	
Kierunek działań: 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarza na obszarze rewitalizacji									
1	3.	Zwiększenie aktywności	G	Gmina Lisewo	Przeprowadzone badania na temat potrzeb w sferze gospodarczej wskazują na konieczność interwencji w obszarze zatrudnienia i przedsiębiorczości.	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 33, 86-230	830 000,00	Wskaźniki RPO WK-P i LSR: - Liczba wspartych	Protokół odbioru, ewidencja

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	3. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	10. Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości w sołectwie Lisewo	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> wyposażenie inkubatora w niezbędny sprzęt komputerowy, meble itp. <p>Dzięki temu powstanie miejsce z profesjonalnym zapleczem, w korzystnej lokalizacji, dostosowane do aktualnej sytuacji rynku pracy i oferujące usługi fachowego doradztwa.</p> <p>Realizacja zadania wpłynie więc pozytywnie na rozwój gospodarczy tego obszaru. Rewitalizacja infrastrukturalna jest jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.</p> <p>Projekt będzie skierowany do osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej zamieszkujących obszar rewitalizacji.</p> <p>Częściowo skorzystają z niego również obecni właściciele firm i dużych zakładów pracy. W celu zminimalizowania trudności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz ograniczenia biedy i bezrobocia, w lisewskim Inkubatorze Przedsiębiorczości będą prowadzone następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> szkolenia/ kursy/ warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne i zawodowe, będące odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku pracy, realizację bloku szkoleniowego mającego na celu rozbudzenie przedsiębiorczości: kursy/ szkolenia/ warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, 	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 33, 86-230 Lisewo, dz. nr 143/2	58.823,53	Wskaźniki RPO WK-P i LSR: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 os. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi	Ewidencja uczestników projektu, badanie losów uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
kańców wraz z przywróceniem posterunku policji	monitoringu			Policji w Chełmnie	oraz liczbę wykroczeń. Niski poziom bezpieczeństwa jest także jednym z największych problemów obszaru rewitalizacji. W 2015 roku specjalnie powołany Zespół skupił się na ochronie przed kłóskami żywiołowymi, pożarami i wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić porządek publiczny w najbardziej niebezpiecznych miejscach na obszarze rewitalizacji. Projekt będzie polegał na przywróceniu Posterunku Policji w Lisewie oraz rozbudowie monitoringu wizyjnego miejsc publicznych. Nową siedzibą policjantów będzie pawilon wielofunkcyjny przy ulicy Toruńskiej – dotychczasowa Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie. Instytucja ta zostanie przeniesiona w inne miejsce. W ramach projektu będą również zakupione dodatkowe kamery celem obserwacji najczęściej uczęszczanych miejsc. Dzięki temu na obszarze rewitalizacji będzie bezpieczniejszy, zmaleje liczba podejmowanych przez Policję interwencji porządkowych. Rezultatem będzie także wzrost wykrywalności sprawców przestępstw i wykroczeń. Monitoring oraz niezwłoczny przyjazd policji odstrasza osoby potencjalnie mające złamać prawo. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.	ul. Toruńska 15, dz. nr 384/16		infrastruktury na potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa – 1 szt.	
1	4. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkalców wraz z przywró-	12. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa wśród dzieci i	S	Gmina Lisewo, Komenda Powiatowa Policji w Chełm-	Projekt będzie stanowił odpowiedź na problem niskiego poziomu bezpieczeństwa na OR. Policyjne statystyki wskazują na rosnące chuligaństwo, wandalizm i agresję wśród młodzieży w Lisewie. Taka sama sytuacja występuje na obszarze rewitalizacji. Poza tym zauważa się niską świadomość o występujących tu	Lisewo, ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 271/1, oraz ul. Toruńska 15, dz. nr 384/16	50 000,00	Wskaźniki własne: - Liczba osób korzystających z efektów projektu – 80 os.	Ewidencja ludności.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 17. Uzupelniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Uzupelniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	
Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp. Typ przedsięwzięcia ⁹
Cel: Wszechstronny rozwój obszaru objętego rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych	
Kierunek działań: 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej	
	»Stworzenie Centrum Wsparcia Organizacji»
1 – część miejscowości Lisewo	S
Lokalna polityka społeczna zorientowana jest na współpracę z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Lisewo na lata 2015-2020 wskazuje, iż współdziałanie ze stowarzyszeniami konieczne jest do realizacji jej głównych celów (cele operacyjne nr I i nr IV). Organizacje wspierają działania interdyscyplinarne w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wspierają rodziny, osoby niepełnosprawne i inne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym. Zapewnienie pomocy takim organizacjom jest więc bardzo ważne, ponieważ bez odpowiedniego zaplecza technicznego ich wydajność i efektywność maleje. Zorganizowanie wsparcia merytorycznego powstającym i istniejącym już stowarzyszeniom (zwyciętym i rejestrowym) oraz grupom nieformalnym jest konieczne, aby osoby uzależnione od pomocy społecznej mogły aktywnie włączyć się w szereg przemian podnoszących ich warunki życiowe. Aktywizacja zmniejszy więc zagrożenie wykluczeniem społecznym i korzystaniem z pomocy społecznej. W CWO prowadzone będzie doradztwo w zakresie pozyskiwania środków na działalność, formalno-prawnych aspektów zakładania i prowadzenia stowarzyszeń, księgowości oraz zarządzania pracą ngo. Rolę Centrum Wsparcia Organizacji pełnić będzie wybrana w konkursie organizacja pozarządowa, posiadająca odpowiednią kadre i doświadczenie. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.	
Kierunek działań: 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarza na obszarze rewitalizacji	
	»Prowadzenie działań rozwijających kompetencje zawodowe u młodzieży»
1 – część miejscowości Lisewo	S
2.	S
Przeprowadzenie skutecznej interwencji w sferze gospodarczej wymaga nowoczesnego nacisku na pomoc bezrobotnym, przedsiębiorcom, ale także edukację i wychowanie młodych ludzi na osoby zaradne życiowo, przedsiębiorcze i samodzielne. Na obszarze rewitalizacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć podnoszących jakość edukacji. Projekt będzie obejmował więc organizację kolejnej edycji projektu „Na własne konto” wśród młodzieży z licewskiego gimnazjum oraz projektów z zakresu przedsiębiorczości, świadomego wyboru szkoły i zawodu. Planowane są zajęcia praktyczne, wyjazdy do dużych fabryk i mniejszych zakładów oraz firm jednoosobowych z różnych branż. Projekt przewiduje organizację praktyk zawodowych u lokalnych przedsiębiorców, a także współpracę ze Stowarzyszeniem Przedsiębiorców Gminy Lisewo w celu praktycznej nauki prowadzenia działalności gospodarczej. Planowane są zajęcia z zakresu odpowiedzialnego gospodarowania budżetem domowym, oszczędzania i inwestowania w banku. Dzięki realizacji projektu wzrośnie poziom nauczania, a w licewskich szkołach zostaną wprowadzone nowoczesne metody edukacyjne. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.	
1 – część miejscowości Lisewo	S
»Rozwój kompetencji kluczowych wśród uczniów Zespołu Szkolno – Przedszkolnego»	
Projekt odpowiada na problem niskiego poziomu kształcenia, a jego głównym celem jest poszerzenie oferty edukacyjnej dla uczniów uczęszczających do placówek na obszarze rewitalizacji. Obecnie wyposażenie sal dydaktycznych jest na słabym poziomie, brakuje sprzętu w poszczególnych pracowniach, a uczniowie nie mają możliwości rozwijania naukowych pasji. W ramach działań planowane jest doposażenie pracowni językowych i przyrodniczych w pomoce dydaktyczne, sprzęt specjalistyczny, meble szkolne oraz inne elementy wyposażenia. Projekt przewiduje również tworzenie i rozwój kół zainteresowań w licewskich szkołach. Tematykę, jaką będą zajmować się koła zainteresowań wybiorą sami uczniowie. Dzięki zajęciom dodatkowym uczniowie w wartościowy sposób spędzą wolny czas. Uzupelnia braki w nauce, czy też przygotowują się do udziału w konkursach i olimpiadach. Są również dzieci, które radzą sobie świetnie ze szkolnym materiałem, ale jest on dla nich zbyt łatwy. Zajęcia w ramach kół zainteresowań pomogą im lepiej poczuć się	

⁹ S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...” w **przypadku projektów zaplanowanych do wsparcia w ramach działania 7.1 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 planuje się realizację projektu „miękkiego”, finansowanego z RPO WK-P w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego**, ukierunkowanego na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji, któremu podporządkowany zostanie przedmiotowy projekt infrastrukturalny. Takie podejście zastosowano również wobec pozostałych projektów inwestycyjnych, na których realizację planuje się pozyskać środki inne niż ze wskazanego działania 7.1 (środki z innych działań RPO WK-P, krajowych programów operacyjnych, innych programów krajowych i zagranicznych, z budżetu gminy).

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Społecznego (projekty dot. aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wspierania przedsiębiorczości nr 3, 4, 5, 6, 8, 10) i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (projekty dot. zagospodarowania terenu Ogródka Jordanowskiego (projekt nr 2) na cele aktywizacji społecznej oraz stworzenia inkubatora przedsiębiorczości (projekt nr 9)). Pozostałe projekty przedstawione w programie rewitalizacji będą finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (np. projekt nr 1), a także z budżetu gminnego (pozostałe projekty). Na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie zgłoszono projektów finansowanych ze środków prywatnych, dlatego w programie brak prywatnych źródeł finansowania i łączenia ich ze środkami publicznymi. Jednak ze względu na długi okres realizacji programu (do 2023 r.) nie wyklucza się nawiązania takiej współpracy w przyszłości i realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych i prywatnych.

W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji realizowano szereg projektów, które świadczą o tym, że **działania podjęte w ramach rewitalizacji stanowią kontynuację dotychczasowych kierunków działań**. W perspektywie 2007-2013 na wyznaczonym obecnie obszarze rewitalizacji poprawiono stan infrastruktury technicznej oraz realizowano projekty skierowane na podnoszenie jakości edukacji i aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców. W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji zrealizowano m. in. następujące projekty:

- „Budowa infrastruktury umożliwiającej szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Lisewo i okolicach” - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013,
- „Potencjał tkwi w nas”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Aktywizacja rodzin dysfunkcyjnych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Aktywni niepełnosprawni”, Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,
- „Kurs języka angielskiego przygotowujący uczniów Gimnazjum w Lisewie do egzaminu gimnazjalnego z języka obcego”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Studia dla każdego@! - promocja edukacji na poziomie wyższym wśród gimnazjalistów w gminie Lisewo w roku szkolnym 2009/2010”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013.

Koordynatorem procesu rewitalizacji będzie lider wyłoniony spośród członków Zespołu ds. rewitalizacji, który będzie współpracował z pozostałymi podmiotami. Zasady współpracy będą jasno określone i nie będą dyskryminowały żadnego ze wskazywanych podmiotów. Wszyscy zaangażowani będą mieć równe prawo głosu. Będą organizowane liczne spotkania robocze i konsultacje. Szczegóły współpracy w ramach poszczególnych projektów zostaną określone przed przystąpieniem do ich realizacji.

Aby ułatwić zrozumienie zintegrowania oraz komplementarności pomiędzy poszczególnymi projektami dokonano szczegółowego opisu poszczególnych kierunków działań w dalszej części rozdziału.

Graficzne powiązanie poszczególnych problemów, które były podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji z zaproponowanymi przedsięwzięciami przedstawia poniższy schemat.

9.1 Kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej

W ramach powyższego kierunku działań zaplanowano szereg projektów (nr 3, 4, 5, 6, 8), współfinansowanych ze środków RPO WK-P w ramach EFS oraz budżetu gminy, których wspólnym celem będzie zaaktywizowanie mieszkańców obszaru rewitalizacji (problem niskiej aktywności społecznej), w tym również seniorów (problem zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa) i osób korzystających z pomocy społecznej (problem natężonego korzystania z pomocy społecznej). Uzupelnienie tych działań będzie stanowiło stworzenie Centrum Wsparcia Organizacji (projektu uzupełniającego nr 1). Projektom społecznym będą towarzyszyć działania inwestycyjne (rozwój infrastruktury rekreacyjno-kulturalnej na terenie Ogródka Jordanowskiego ze środków PROW i RPO WK-P – projekty nr 1 i 2, przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej ze środków własnych – projekt nr 7).

Z efektów działań inwestycyjnych będą korzystać nie tylko mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale też wszyscy mieszkańcy Gminy, dla których Lisewo stanowi główny ośrodek podstawowej obsługi, w tym dostęp do kultury i działań aktywizujących. Zmiany w sferze przestrzenno-funkcjonalnej będą miały też pozytywny wpływ na odbiór Gminy przez gości, turystów, inwestorów. W realizację projektów mieszczących się w tym kierunku działań zaangażowanych będzie wiele podmiotów – samorząd gminny, oraz lokalne organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie, Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Lisewo, LKS Victoria Lisewo). Podmioty te wspólnie wypracują najkorzystniejsze metody współpracy, tak aby zapewnić jak najlepsze efekty realizowanych działań.

Tabela 18. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej

Przedsięwzięcie nr 1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	
<p style="text-align: center;">Projekt infrastrukturalny nr 1.</p> <p>Rewitalizacja Ogródka Jordanowskiego poprzez zakup nowoczesnych urządzeń rekreacji i wypoczynku</p>	<p>Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb i problemów w trakcie spotkań, warsztatów i konsultacji z mieszkańcami. Pierwsze prace, spacerowe badania i spotkania otwarte odbyły się już w 2016 roku. Wyniknęła wówczas potrzeba stworzenia nowoczesnej, bezpiecznej i ciekawej infrastruktury dla wszystkich pokoleń mieszkańców. Od lat Ogródek Jordanowski jest miejscem, w którym spotykają się ludzie w każdym wieku: małe dzieci z rodzicami i dziadkami. W weekendy miejsce to tętni życiem, wieczorami spotyka się tu młodzież, a dwa razy w tygodniu teren ten staje się miejscem wytchnienia dla mieszkańców robiących zakupy na pobliskim targowisku. Dzięki rewitalizacji przyciągniemy tu większą liczbę osób, dla których realizowane będą projekty społeczne. Rewitalizacja będzie polegała na dostosowaniu przestrzeni publicznej do potrzeb społeczności lokalnej. W ramach działania planowana jest rozbudowa istniejącej siłowni o urządzenia do street workout'u. W sąsiedztwie będzie usytuowany także postój dla rowerów. Osoby korzystające ze ścieżki rowerowej będą mogły w bezpiecznym miejscu pozostawić rower, zrobić zakupy, odpocząć, pójść do restauracji, czy zwiedzić zabytkowy kościół. Rewitalizacja infrastrukturalna będzie uzupełniona działaniami społecznymi.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie stworzenie bezpiecznego oraz atrakcyjnego dla każdej grupy wiekowej miejsca do spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań. Wzbogacona zostanie oferta sportowa dzięki czemu przestrzeń publiczna będzie dostosowana do potrzeb społeczności lokalnej. Młodzież będzie mogła rozładować emocje w kontrolowany sposób, co umożliwi zmniejszenie liczby wykroczeń oraz aktów wandalizmu.</p>
Projekt	Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

	<p>będzie wzrost aktywności społecznej, a w efekcie zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej, wzrost poczucia wspólnoty wśród Lisewian i wzmocnienie więzi międzyludzkich. Nastąpi rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Twórcze i nowatorskie podejście do rewitalizacji infrastrukturalnej Ogródka Jordanowskiego zaprocentuje projektami społecznymi, z których korzyści będą czerpać mieszkańcy w każdym wieku. Miejsce to stanie się punktem, w którym można będzie w każdej chwili spędzić wolny czas, rozwijać pasje i zainteresowania. Wzbogacona oferta zajęć prowadzonych przez miejscowych animatorów wspomaga rozwój wielu grup społecznych i pozwoli wyciągnąć obszar rewitalizacji z kryzysu.</p>
<p>Projekt społeczny nr 6. Stworzenie mieszkańcom możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur</p>	<p>Zadanie jest odpowiedzią na problem starzejącego się społeczeństwa oraz wysokiego stopnia uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Uzasadnieniem dla przedsięwzięcia są zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań otwartych postulaty stworzenia możliwości rozwijania zainteresowań, poznawania nowych miejsc i ludzi. Społeczeństwo zamieszkujące obszar zdegradowany nie ma jakiegokolwiek możliwości poznawania nowych miejsc i wyjątkowych ludzi. Rewitalizacja będzie polegać na nawiązaniu współpracy międzygminnej i międzynarodowej z wyłonionymi w kraju i za granicą partnerami. Współpraca z dwoma gminami w krajach ze wschodu i z zachodu przyniesie obopólne korzyści – powstanie sieć wzajemnych powiązań. Zadanie zakłada organizację wspólnych przedsięwzięć, powołanie stowarzyszenia gmin sąsiadujących ze sobą i obustronną promocję partnerów. Organizowane będą wyjazdy studyjne w ciekawe miejsca.</p> <p>Dzięki temu osoby zagrożone wykluczeniem społecznym będą mogły wymieniać doświadczenia, nabywać cenne umiejętności i nawiązywać nowe kontakty. To wszystko zaowocuje aktywizacją seniorów oraz zmniejszeniem liczby osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów. Zmieni się podejście uczestników projektu do życia i zmianie ulegnie sposób myślenia o otaczającym świecie. Będzie to dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej punktem wyjścia do uniezależnienia się od pomocy ze strony GOPS-u i załączkiem do usamodzielnienia się, a dla seniorów sposobem na uwierzenie w to, że są bardzo potrzebni i wartościowi dla społeczeństwa.</p> <p>Dodatkową korzyścią dla wsi będzie gromadzenie doświadczeń w zakresie pozyskiwania i wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania, planowania przestrzennego i innych kluczowych aspektów dla rozwoju. Dalekosiężnym rezultatem ma być uzyskanie prestiżu na arenie międzynarodowej, poprzez aktywną i oryginalną współpracę z gminami i organizacjami partnerskimi. Stworzenie dobrego klimatu dla międzynarodowego biznesu. Projekt ten ma przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu oraz stygmatyzacji ze względu na niski status społeczny.</p>
<p>Przedsięwzięcie nr 2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej</p>	
<p>Projekt infrastrukturalny nr 7. Przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie wraz z zakupem wyposażenia</p>	<p>Konieczność realizacji zadania wynika z dokonanej analizy potrzeb w zakresie warunków w lokalach wykorzystywanych na działalność społeczną, kulturalną i animacyjną. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne w Lisewie. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym stanie, a zbiory nie są zdigitalizowane. Wskazywali na to wielokrotnie sami mieszkańcy przy okazji organizowanych konsultacji, warsztatów i spotkań otwartych, przeprowadzonych latem 2016 roku. Działania mające na celu rozwiązanie problemu już rozpoczęto – powstał projekt przebudowy, który zaopiniowany przez lokalnych działaczy i przedstawicieli tzw. trzeciego sektora zyskał akceptację władz gminy. Lisewska biblioteka jest jedną z nielicznych w powiecie publiczną instytucją kultury. Dzięki rewitalizacji przyciągniemy tu aktywistów i miejscowych liderów angażujących się w życie społeczne. Otrzymają oni</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

i przedsiębiorcy zgłaszają, że potrzebne jest podjęcie działań wspierających przedsiębiorczość – kompleksowe doradztwo zarówno dla tych, którzy już prowadzą firmę, jak i dla tych którzy dopiero myślą o jej założeniu. Kompleksowe podejście, a więc z jednej strony aktywizacja zawodowa, a z drugiej wsparcie przedsiębiorczości może wpłynąć korzystnie na zdiagnozowane problemy. W tym celu planuje się stworzenie pierwszego w Gminie inkubatora przedsiębiorczości (projekt nr 10 współfinansowany ze środków RPO WK-P w ramach działania 11.1) w zaadaptowanym na ten cel nieużytkowanym poddaszu w budynku remizy OSP (projekt nr 9 współfinansowany ze środków RPO WK-P w ramach działania 7.1). Uzupełnienie działań na rzecz aktywizacji zawodowej i gospodarczej OR będą stanowiły przedsięwzięcia edukacyjne, mające na celu rozwinięcie kompetencji zawodowych u młodzieży (projekt uzupełniający nr 2) oraz rozwinięcie kompetencji kluczowych wśród uczniów ZSP (projekt uzupełniający nr 3). Realizacja kierunku działań przyczyni się nie tylko do rozwoju obszaru rewitalizacji, ale wpłynie również korzystnie na rozwój całej Gminy, tak więc zasięg oddziaływania efektów zrealizowanych projektów będzie bardzo szeroki.

Tabela 19. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji

Przedsięwzięcie nr 3. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	
<p style="text-align: center;">Projekt infrastrukturalny nr 9.</p> <p>Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Gminie Lisewo</p>	<p>Przeprowadzone badania na temat potrzeb w sferze gospodarczej wskazują na konieczność interwencji w obszarze zatrudnienia i przedsiębiorczości. Analizy problemu dokonano w trakcie warsztatów i spotkań z właścicielami firm, bezrobotnymi oraz przy okazji organizowanych Targów pracy i Targów Staży. Lisewo jako stolica gminy dysponuje dużym potencjałem rozwojowym. Na ukończeniu jest opracowywanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z przeznaczaniem terenów pod produkcję i pod zabudowę mieszkaniową, w planach jest budowa obwodnicy, która przetnie tereny inwestycyjne na pół, a przez wieś przebiega Autostrada A1 ze zlokalizowanym tu węzłem. Mimo to w Lisewie powstaje bardzo mało nowych firm, a część osób bezrobotnych w ogóle nie zmierza podjąć pracy i nie poszukuje jej. Tak często rozpoczyna się długotrwałe bezrobocie, pojawia się bieda, wycofanie oraz brak zaangażowania w życie społeczne. Wzorce te powielane są przez kolejne pokolenia. Projekt będzie obejmował powstanie inkubatora przedsiębiorczości. W tym celu nastąpi przebudowa istniejącego budynku remizy OSP w celu dostosowania do potrzeb inkubatora przedsiębiorczości wraz z wyposażeniem i budową parkingu. Planowane działania: wykonanie dokumentacji technicznej, wykonanie częściowych prac rozbiórkowych istniejącego budynku oraz adaptacja i nadbudowa poddasza obiektu, przebudowa sali konferencyjnej, wykonanie robót instalacyjnych i wykończeniowych, budowa klatki schodowej, wykonanie parkingu, wyposażenie inkubatora w niezbędny sprzęt komputerowy, meble itp. Projekt infrastrukturalny będzie uzupełniony działaniami skierowanymi do społeczeństwa mającymi na celu ożywienie gospodarcze wsi.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie stworzenie miejsca, w którym rozwijana będzie przedsiębiorczość. Dzięki niemu na terenie wsi będzie powstawało więcej firm – zyskają one zaplecze techniczne, ale także wsparcie merytoryczne w prowadzonych działaniach. Rozwój przedsiębiorczości korzystnie wpłynie na rynek pracy w Lisewie. Zmniejszy się liczba osób bezrobotnych co jednocześnie zmniejszy poziom ubóstwa w sołectwie. Skutecznie przeprowadzone działania rewitalizacyjne przyciągną nowych mieszkańców.</p>
<p style="text-align: center;">Projekt społeczny nr 10.</p> <p>Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości</p>	<p>W trakcie dotychczasowych konsultacji i spotkań z członkami Stowarzyszenia Przedsiębiorców Gminy Lisewo szczególnie mocny nacisk kładziono na trudności na początkowym etapie funkcjonowania firm. Najwięcej problemów sprawia samo założenie działalności oraz związane z tym kwestie formalno-prawne. Osoby stawiające pierwsze kroki na wolnym rynku borykają się z barierami w prowadzeniu księgowości,</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 20. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa

Przedsięwzięcie nr 5. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji	
<p style="text-align: center;">Projekt infrastrukturalny nr 11. Przywrócenie posterunku policji w Lisewie oraz instalacja monitoringu</p>	<p>Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z analizy danych zebranych podczas prac przygotowawczych oraz wniosków mieszkańców zgłaszanych podczas spotkań, warsztatów i konsultacji. Pierwsze prace nad zwiększeniem poziomu bezpieczeństwa rozpoczęto już w 2015 roku. Wówczas specjalnie powołany Zespół skupił się na ochronie przed klęskami żywiołowymi, pożarami i wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić porządek publiczny w najbardziej niebezpiecznych miejscach w Lisewie. Władze gminy odpowiadając na tę potrzebę i postulaty społeczności czynią starania o przywrócenie posterunku policji. W Lisewie mieszka ponad 1/3 ludności gminy i tu od lat odnotowuje się najwyższy poziom przestępczości i liczbę wykroczeń. Policyjne statystyki wskazują również na rosnące chuligaństwo, wandalizm i agresję wśród młodzieży. Rewitalizacja tego miejsca będzie polegała na przywróceniu Posterunku Policji w Lisewie oraz rozbudowie monitoringu miejsc publicznych. Nową siedzibą policjantów będzie pawilon wielofunkcyjny przy ulicy Toruńskiej – dotychczasowa Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie. Instytucja ta zostanie przeniesiona w inne miejsce. W ramach projektu będą również zakupione dodatkowe kamery. Poza tym projekt zakłada ogrodzenie placu zabaw, by zminimalizować ryzyko wypadnięcia dziecka do zbiornika przeciwpożarowego. Działania infrastrukturalne zostaną uzupełnione projektami społecznymi z zakresu bezpieczeństwa – debatą o bezpieczeństwie, a także akcjami edukacyjnymi dla mieszkańców realizowanymi przez Gminę Lisewo we współpracy ze służbami i strażami.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie wzrost poziomu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, w sołectwie i gminie poprzez zmniejszenie liczby przestępstw i wykroczeń, w tym aktów wandalizmu i chuligańskich wybryków wśród młodzieży. Realizacja projektu pozwoli skończyć z nasilającą się dewastacją przestrzeni publicznej, wpłynie korzystnie na walory estetyczne wsi, ale także ograniczy problem przemocy w rodzinach. Dzięki rewitalizacji w miejsca publiczne przyciągniemy większą liczbę osób, dla których realizowane będą projekty społeczne. Poza tym mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą czuli się bezpiecznie zarówno podczas wieczornego spaceru, jak i w trakcie zabawy z dziećmi na placu zabaw.</p>
<p style="text-align: center;">Projekt społeczny nr 12. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa</p>	<p>Przeprowadzone wśród mieszkańców badania oraz dane otrzymane od służb wskazują na koncentrację występowania niebezpiecznych sytuacji we wsi Lisewo. Działania zmierzające do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rozpoczęto już w 2015 roku. Wówczas specjalnie powołany Zespół skupił się na zarządzaniu kryzysowym i ochronie przed klęskami żywiołowymi, pożarami, czy wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić w sołectwie porządek publiczny i wzmocnić pozycję służb mundurowych. Aktualnie władze gminy czynią starania o przywrócenie posterunku policji w Lisewie. Mieszka tu najwięcej mieszkańców spośród wszystkich 18 sołectw. Nasila się problem rosnącego chuligaństwa, wandalizm i agresja wśród młodzieży. Poza tym zauważa się niską świadomość mieszkańców o występujących tu zagrożeniach. Projekt będzie obejmował organizację otwartych konkursów ofert na realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa, ochrony życia i mienia, przeprowadzenie w okresie wakacyjnym Debaty o bezpieczeństwie oraz rozwój Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej przy OSP Lisewo. Pozostałe zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja projektów poświęconych nabyciu umiejętności udzielania pierwszej pomocy, - działania prewencyjne policji w tym pogadanki dla dzieci i młodzieży na temat zasad ruchu drogowego, - uatrakcyjnienie zajęć w szkołach z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa, - organizacja wakacyjnych kolonii dla młodzieży, - propagowanie numerów alarmowych i reguł ich używania,

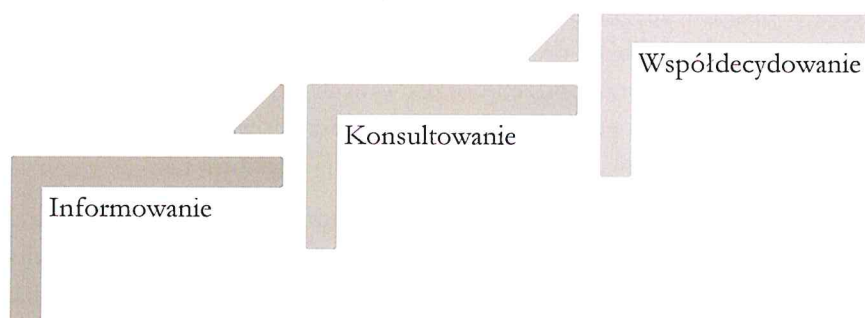
Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji

10.1 Interesariusze rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą.

Schemat 5. Stopień zaangażowania interesariuszy

Źródło: Opracowanie własne

Celem rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji. Podmioty zaliczane do **interesariuszy rewitalizacji**, to nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również szereg innych podmiotów i osób, które w jakiś sposób związane są z tym obszarem i na których rewitalizacja będzie miała wpływ.

Tabela 21. Interesariusze rewitalizacji

Interesariusze procesu rewitalizacji w Gminie Lisewo
Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze
Mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji
Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy
Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne
Organy władzy publicznej

Źródło: Opracowanie własne

Aktywne uczestnictwo interesariuszy w procesie rewitalizacji zapewniają konsultacje społeczne. W ramach partycypacji społecznej nie ograniczono się jedynie do informowania czy konsultowania podejmowanych przez lokalne władze działań, ale dążą do stosowania bardziej zaawansowanych metod partycypacji, takich jak współdecydowanie i aktywne uczestnictwo w przygotowywaniu projektów zawartych w programie. **Partycypacja społeczna** obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez udział w różnych formach

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 2. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – informacja w prasie lokalnej

Strona 2

Spotkanie w sprawie rewitalizacji i planowania przestrzennego

Gmina Lisewo przystąpiła w ubiegłym roku do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Program będzie nowym dokumentem, tworzonym od podstaw, w częściowym zakresie przez firmę zewnętrzną oraz przez Zespół ds. Rewitalizacji powołany spośród pracowników merytorycznych Urzędu Gminy w Lisewie.

W dniu 28 lutego br. w auli przy Gminnym Gimnazjum w Lisewie odbyły się dwa istotne spotkania: dotyczące Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego i rewitalizacji Lisewa.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy procesu rewitalizacji oraz członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanego spośród urzędników.

Wójt, Jakub Kochowicz, przywitał zebranych, przedstawił oczekiwania wobec dokumentu i szanse, jakie może dać Gminie i Sołectwu Lisewo jego uchwalenie. Następnie głos zabrał pan Jacek Błażejewski Dyrektor Biura Dorfin Grand Thorton w Toruniu, które kieruje Doradztwem Europejskim. Przedstawił on ideę procesu rewitalizacji i wyniki analizy wskaźnikowej gminy w podziale na sołectwa. To z firmą Dorfin Grand Thorton od 2016 roku przygotowujemy jest Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

Przedyskutowano z interesariuszami również pozostałe problemy, z którymi należy się uporać przy skutecznym wyprowadzaniu wskazanego obszaru z kryzysu.

Celem drugiego spotkania było zapoznanie wszystkich interesariuszy na temat planowania przestrzennego jeszcze przed rozpoczęciem konsultacji.

Bez poznania procedur oraz możliwości jakie daje MPZP cały proces

i planowania przestrzennego. Projekt jest realizowany przez Kujawsko - Pomorską Federację Organizacji Pozarządowych i Fundację Stabilo. Idea jest przygotowanie i przeprowadzenie przez Gminę Lisewo procesów konsultacji społecznych

Spotkanie poprowadził Wójt Gminy p. Jakub Kochowicz oraz planista p. Lukasz Piskurewicz

byłby nieefektywny. Ten etap jest konieczny ze względu na braki wiedzy posiadanej przez społeczeństwo - wyjaśnia Jakub Kochowicz Wójt Gminy Lisewo.

Przedsięwzięcie jest realizowane w ramach projektu „Dobre konsultacje, dobry plan” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój w Działaniu 2.19 - Usprawnienie procesów inwestycyjno - budowlanych

w planowaniu przestrzennym w oparciu o grant przyznawany samorządowi przez organizację pozarządową. Oprócz środków na realizację konsultacji, gmina otrzymuje także wsparcie szkoleniowe i doradcze dla pracowników urzędu w przygotowaniu konsultacji.

M.M.

Źródło: *Wiadomości Lisewskie*, Nr 1/2017

W dniach od 1 do 16 czerwca 2017 r. odbyły się konsultacje społeczne dotyczące projektu programu rewitalizacji. W tym czasie wszyscy zainteresowani mogli zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian do projektu dokumentu za pośrednictwem formularza uwag bezpośrednio do Urzędu Gminy, na wskazany specjalny adres mailowy (konsultacje@lisewo.com) lub drogą korespondencyjną. W trakcie trwania konsultacji odbyły się również 2 spotkania konsultacyjne.

Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.¹⁰

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się na terenie rekreacyjnym przy osiedlu na ul. Wybudowanie Wąbrzeskie w Lisewie. W spotkaniu brali udział mieszkańcy obszaru rewitalizacji od osób dorosłych przez młodzież po dzieci, a także członkowie Zespołu ds. rewitalizacji – pracownicy Urzędu Gminy w Lisewie, przedstawiciele Młodzieżowej Rady Gminy Lisewo oraz Sołtys wsi Lisewo. Pierwszym punktem spotkania było przedstawienie uczestnikom idei i problematyki rewitalizacji oraz zasad finansowania projektów rewitalizacyjnych. Następnie Wójt Gminy Lisewo omówił planowane na kolejne lata działania rewitalizacyjne zarówno o charakterze społecznym, jak i infrastrukturalnym,

¹⁰ <http://lisewo.com/2397/>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 4. Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 5. Spotkanie konsultacyjne 8 czerwca 2017 r.

Źródło: www.lisewo.com

Zdjęcie 7. Plakat informujący o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR

RODZINNE SPOTKANIA KONSULTACYJNE

Kiedy?

1 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na placu przy sklepie GS w Lisewie
ul. Wybudowanie Wąbrzeskie 36

8 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na terenie Ogródka Jordanowskiego
w Lisewie (plac zabaw)
ul. Generała Józefa Hallera

W jakiej sprawie?

W ramach zaplanowanych spotkań zostanie przedstawiona idea procesu rewitalizacyjnego oraz projekt LPR. Omówione będą kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, a także wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Liczymy na Państwa opinie zwłaszcza jeśli chodzi o zaplanowane przedsięwzięcia inwestycyjne w szczególności o charakterze społecznym oraz przestrzenno-funkcjonalnym. Dzięki temu zadania planowane do realizacji na kolejne lata będą dostosowane do Państwa rzeczywistych potrzeb.

Konsultacje potrwać od 1 do 16 czerwca 2017 r. W tym okresie projekt LPR będzie dostępny w Urzędzie Gminy w Lisewie pok. nr 8, a także na stronach internetowych: www.bip.lisewo.com oraz www.lisewo.com. Po ustosunkowaniu się do zgłoszonych opinii oraz propozycji gotowy LPR zostanie przedstawiony do uchwalenia Radzie Gminy Lisewo.

Więcej informacji:

Urząd Gminy w Lisewie
ul. Chełmińska 2
86-230 Lisewo

podinsp. Monika Maćkowska
tel. 56 676 86 14 (wew. 37), 667 832 542
e-mail: mackowska@lisewo.com

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 22. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹²	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹³	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/c	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2017 - 2018	1. Rewitalizacja Ogródka Jordanowskiego poprzez zakup nowoczesnych urządzeń rekreacji i wypoczynku	PF	1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	15.200,00	63,63	9.671,76	-	-	PROW – 9.671,76 budżet gm. – 5.528,24	-	-	-	-
1	2018	2. Rewitalizacja terenu Ogródka Jordanowskiego w celu ożywienia społeczno- gospodarczego terenu	PF	1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	149.247,50	85	126.860,37	-	126.860,37	budżet gm. – 22.387,13	-	7.1	-	3,4,5,6
1	2019	3. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja I	S	1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	58.823,53	85	50.000,00	-	-	budżet gm. – 8.823,53	-	11.1	-	-

¹² 1 – obszar rewitalizacji – część miejscowości Lisewo.

¹³ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny
Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹²	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹³	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/c projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie		
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne					
									EFS	EFRR	Inne						
		przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości															
		3. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości															
1	2019 – 2021	10. Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości w sołectwie Lisewo	S		Gmina Lisewo	58.823,53	85	50.000,00	50.000,00	-	-	budżet gm. – 8 823,53	-	11.1	-	-	-
1	2017 – 2018	11. Przywrócenie posterunku policji w Lisewie oraz instalacja monitoringu	T		Gmina Lisewo Komenda Powiatowa Policji w Chelmie	250.000,00	-	-	-	-	-	budżet gm. – 250.000,00	-	-	-	-	-
1	2018-2019	12. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa	S		Gmina Lisewo, Komenda Powiatowa Policji w Chelmie, OSP w Lisewie	50.000,00	-	-	-	-	-	budżet gm. – 50.000,00	-	-	-	-	-

Zródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

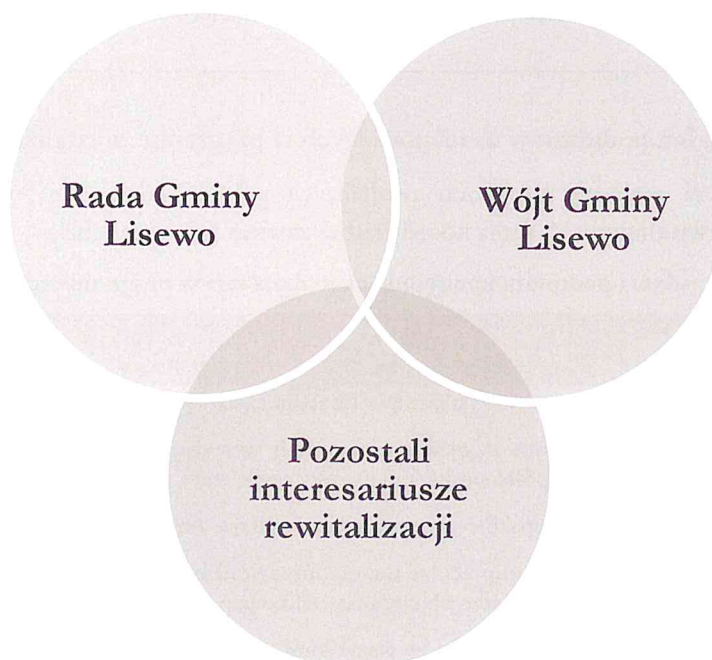
Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Wszelkie koszty związane z zarządzaniem programem będą pokrywane z budżetu gminy.

Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji i ich zadania

Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w *rozdziale 10*.

Głównymi podmiotami zaangażowanymi w proces przygotowania i wdrożenia programu są: Wójt Gminy, Rada Gminy i interesariusze rewitalizacji.

Schemat 6. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Wójt Gminy Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordynowanie całego procesu rewitalizacji, ▪ Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie programu, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji,

	▪ Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji zadań,▪ Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu,▪ Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy w zakresie realizacji programu,▪ Prowadzenie działań związanych z monitoringiem programu rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych.

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej (szczegółowo opisana w rozdziale 10) na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców Gminy Lisewo) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są nierozzerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią mają forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego,
- Wykorzystanie przedstawicieli lokalnych społeczności i liderów.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowane instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej

13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą trzy formy monitoringu: monitorowanie postępu prac, monitorowanie środków finansowych projektu i monitorowanie osiągania założonych celów rewitalizacji. **Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu i ocenę skuteczności działań oraz wprowadzaniem modyfikacji w reakcji na zmiany będzie koordynator, wyłoniony spośród członków Zespołu ds. rewitalizacji.**

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami programu rewitalizacji.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring osiągnięcia celów rewitalizacji będzie polegał na monitorowaniu czy założone cele rewitalizacji są osiągane tzn. czy problemy będące podstawą wyznaczenia obszaru rewitalizacji ulegają zmniejszeniu lub rozwiązaniu. W tym celu zgodnie z „Zasadami programowania..” **raz na 2 lata Gmina będzie przekazywała do IZ RPO sprawozdanie** zawierające informacje o zmianie stanu kryzysowego, na podstawie którego wskazano obszar rewitalizacji (w tym informacje o wskaźnikach będących podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego). Sprawozdanie będzie określać zarówno bazowe, jak i aktualne wartości wskaźników/kryteriów wyznaczających obszar rewitalizacji. Dane do przygotowywania sprawozdania będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie i Głównego Urzędu Statystycznego. Przygotowywane będą również dla IZ RPO **sprawozdania kwartalne** dotyczące osiąganych wskaźników produktu i rezultatu z SZOOP RPO WK-P w odniesieniu do realizowanych projektów. Dane do przygotowywania tych sprawozdań będą pozyskiwane z dokumentacji dotyczącej danego projektu. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie osiągnięcia celów będzie koordynator.

Zadaniem koordynatora będzie zdawanie Wójtowi Gminy corocznych raportów z realizacji programu rewitalizacji. Będą one składane na koniec pierwszego kwartału następującego po danym roku kalendarzowym, za który jest sporządzany raport. Taki raport będzie zawierał informacje o zadaniach zaplanowanych na dany rok, które udało się zrealizować, o trudnościach i problemach jakie wystąpiły podczas wdrażania programu wraz z propozycją ich uniknięcia w przyszłości, plan działań na

14. Ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹⁵ projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr WOO.410.229.2017.SŻ z dnia 14.06.2017 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.274.2017 z dnia 06.06.2017 r. uzgodnili **odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla niniejszego dokumentu.

¹⁵ Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późn. zm.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Załącznik 2. Wzór ankiety

Ankieta dotycząca obszaru rewitalizacji – miejscowości Lisewo

Szanowni Państwo!

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania z poniższej ankiety. Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na terenie Lisewa oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ożywienie społeczno-gospodarcze tego terenu. Ankieta jest całkowicie anonimowa. Wyniki ankiety będą gromadzone i wykorzystywane przez firmę Dorfin Grant Thornton w celu opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?
 - a. Bardzo dobrze
 - b. Dobrze
 - c. Ani dobrze ani źle
 - d. Źle
 - e. Bardzo źle
2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny głównie korzystają z poniższych usług?

	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna				
Edukacja podstawowa				
Zajęcia pozalekcyjne				
Podstawowa opieka zdrowotna				
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze				
Sport i rekreacja				
Rozrywka				
Dostęp do internetu				

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Alkoholizm
 - b. Narkomania
 - c. Bezrobocie
 - d. Wiele rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
 - e. Wiele osób starszych/chorych, które nie mają zapewnionej opieki
 - f. Przemoc w rodzinie
 - g. Duża liczba osób żyjących w ubóstwie
 - h. Zakłócanie porządku publicznego/bójki/rozboje
 - i. Brak miejsca do uprawiania sportu/rekreacji
 - j. Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną
 - k. Niska aktywność lokalnej społeczności
 - l. Inne
4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

 - a. Brak miejsc pracy
 - b. Brak terenów inwestycyjnych/miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej
 - c. Brak wsparcia dla przedsiębiorców
 - d. Brak dobrego dojazdu do miejscowości
 - e. Duża konkurencja lepiej rozwiniętych sąsiednich miejscowości/gmin
 - f. Inne
 5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

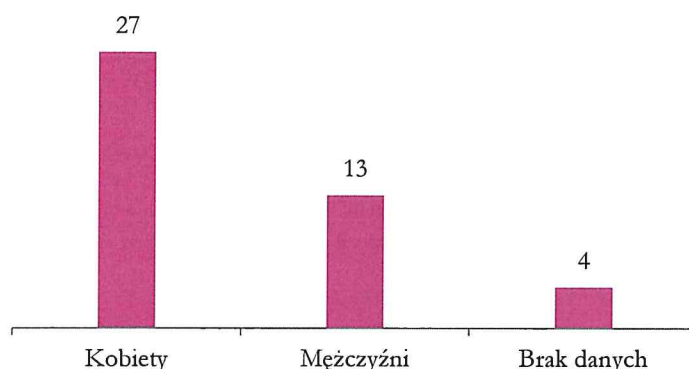
Załącznik 3. Wyniki ankietyzacji mieszkańców

W trakcie prac związanych z przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo, na terenie Gminy przeprowadzono badanie ankietowe ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W wyniku ankietyzacji prowadzonej zarówno za pośrednictwem Internetu, jak i w drodze tradycyjnych ankiet papierowych, zebrano łącznie 44 ankiety. Kwestionariusz ankiet zawierał zarówno pytania zamknięte z gotową kafeterią odpowiedzi, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 44 osoby z miejscowości położonych na terenie Gminy Lisewo. W badanej grupie znalazło się 27 kobiet i 13 mężczyzn, 4 osoby nie podały płci.

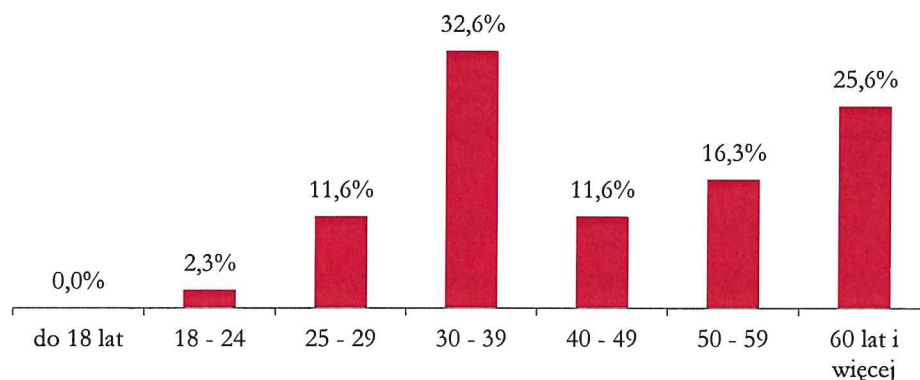
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

Respondenci biorący udział w badaniu deklarowali głównie wiek od 30 do 39 lat – 32,6% ankietowanych. Drugą najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby po 60 roku życia – 25,6% ankietowanych.

Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: średnie (13 osób), zasadnicze zawodowe (3 osób), wyższe (24 osoby), a także podstawowe (2 osoby).

Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem w sferze gospodarczej według respondentów jest brak miejsc pracy – aż 38,8% ankietowanych udzieliło takiej odpowiedzi. Dużym utrudnieniem jest również brak terenów inwestycyjnych – 22,4% odpowiedzi. Ankietowani zwrócili także uwagę na brak dogodnego dojazdu do miejscowości – opinię taką wyraziło 20,9% respondentów.

Wykres 11. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały różnego rodzaju potrzeby, jakie ich zdaniem istnieją w zamieszkiwanym przez nie miejscu. W odpowiedziach respondentów pojawiły się zarówno kwestie społeczne i techniczne.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Zwiększenie dbałości o bezpieczeństwo w gminie,
- Organizację zajęć dla dzieci, młodzieży i seniorów (np. komputerowych),
- Działania na rzecz większej integracji społeczeństwa,
- Napływ nowych przedsiębiorstw oraz zwiększanie ilości miejsc pracy,
- Zajęcia integracyjno-sportowo-rozrywkowe dla mieszkańców,
- Polepszenie komunikacji PKS i PKP z większymi ośrodkami miejskimi,
- Kształtowanie wiedzy na temat ekologii w celu poprawy ochrony środowiska na terenie gminy oraz zwiększenie ilości terenów zielonych,
- Stworzenia planu zagospodarowania przestrzennego.

Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzeby w kwestii infrastrukturalnej:

- Brak żłobka
- Poprawa stanu dróg,
- Doposażenie świetlic,
- Budowa oświetlenia ulicznego, ścieżek pieszo-rowerowych i chodników,
- Budowa infrastruktury sportowej,
- Uzbrojenie kanalizacyjne oraz gazowe

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Lisewo.....	14
Wykres 2. Struktura demograficzna w 2016 r.....	14
Wykres 3. Struktura wieku i płci na obszarze rewitalizacji w 2016 r.....	37
Wykres 4. Struktura wiekowa ludności na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie Lisewo w 2016 r.....	37
Wykres 5. Struktura bezrobocia na obszarze rewitalizacji w 2016 r.....	38
Wykres 6. Skala korzystania z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w 2016 r.....	38
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym.....	103
Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym.....	103
Wykres 9. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania.....	104
Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze.....	105
Wykres 11. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze.....	105
Wykres 12. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze.....	106
Wykres 13. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze.....	106

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Lisewo na tle powiatu chełmińskiego.....	13
Mapa 2. Obszary zdegradowane na terenie gminy Lisewo.....	29
Mapa 3. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Lisewo.....	35
Mapa 4. Obszar rewitalizacji w Lisewie.....	36

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	78
Zdjęcie 2. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – informacja w prasie lokalnej.....	81
Zdjęcie 3. Informacja o konsultacjach społecznych projektu programu rewitalizacji.....	82
Zdjęcie 4. Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.....	83
Zdjęcie 5. Spotkanie konsultacyjne 8 czerwca 2017 r.....	85
Zdjęcie 6. Ulotka informująca o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR.....	86
Zdjęcie 7. Plakat informujący o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR.....	87